

UNIVERZITA KARLOVA PRAHA
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

Analýza chovania futbalového trénera
Diplomová práca

Vedúci diplomovej práce:
PhDr. Mario Buzek, CSc.

Vypracoval:
Bc. Farkaš Matúš

Praha, 2016

Čestné vyhlasujem, že som záverečnú prácu vypracoval samostatne na základe svojich vedomostí s využitím informačných zdrojov uvedených v zozname literatúry.

V Prahe, dňa .....

.....

Bc. Matúš Farkaš

Súhlasím so zapožičaním mojej diplomovej práce, ktorá bude slúžiť k študijným účelom. Prosím, aby bola vedená presná evidencia vypožičiavateľov, ktorí musia prameň prevzatej literatúry riadne citovať.

Meno a priezvisko

Fakulta / katedra

Dátum vypožičania

Podpis

Ďakujem vedúcemu bakalárskej práce PhDr. Mariovi Buzkovi, CSc. za odborné vedenie, cenné rady, pripomienky a pomoc pri spracovaní mojej diplomovej práce. Ďalej ďakujem Mgr. Kristýně Hubene za konzultácie a pomoc pri riešení problému, ako aj katedre športových hier za zapožičanie materiálov pre tvorbu výskumu a hlavnému trénerovi za spoluprácu pri tvorbe výskumu.

ABSTRAKT

Názov práce: Analýza chovania futbalového trénera

Ciele práce: Cieľom práce je kvalitatívne vyhodnotiť spôsoby didaktickej interakcie futbalového trénera a jeho zverencov mládežníckej kategórie v dvoch ligových zápasoch Českej ligy žiakov („Česká liga žáků“) a prispieť tak novými poznatkami v tejto oblasti.

Metódy: Výskum je zameraný na analýzu chovania futbalového trénera. V tejto práci sme využili metódu pozorovanie a analýzu audio a video záznamov. Hlavnú podstatu nášho výskumu tvorila metóda Analýzy didaktickej interakcie (ADI), zložená z 9 kategórií, obsahujúca niekoľko subkategórií, zo ktorých sme aplikovali kategóriu 1 a 4, zaoberajúce sa formami chovania trénera.

Výsledky: Z výsledkov je zrejmé, že futbalový tréner sa najviac spoliehal na rečový prejav, ktorý zriedkavo zdôrazňoval pohybom. Samotný pohyb označujeme ako gestá, náležiacie pokynom ku herným činnostiam hráčom v priebehu futbalového zápasu. Z analyzovaných záznamoch jednotlivých častí zápasoch, jednoznačne v predzápasové príprave prevládala inštrukcia s korekciou rovnako ako v priebehu hry, kde veľkú časť tvorilo pozorovanie. Naproti tomu polčasová prestávka bola z väčší časti tvorená spätnou informáciou. Spôsob chovania akým sa tréner prezentoval počas oboch futbalových zápasoch sa príliš nelíšil.

Kľúčové slová: tréner, zápas, koučovanie, herný prejav, chovanie, analýza didaktickej interakcie

ABSTRACT

Title: Behavioural analysis of a football coach

Objectives: The goal of this master thesis is to qualitatively evaluate means of didactic interaction of a football coach and his players in youth categories in two league games of the Czech Youth League (Česká liga žáků) and thereby to contribute to new knowledge in this field.

Methods: The research is targeted at the behavioural analysis of a football coach. In this thesis methods of spectating and analysis of audio and video records were carried out. The essence of the research is based on the method of the Analysis of didactic interaction (ADI) consisting of 9 categories containing several subcategories. The categories 1 and 4, those which are dedicated to the forms of behaviour, were applied in this thesis.

Results: From the results of the analysis it seems obvious that the coach was prevalingly relying on his speeches which he seldomly supported and emphasized with his movement. The movement itself we acknowledge as gestures linked to orders related to game activities during the football game. From the analyzed records of parts of the games the following can be concluded: In the pre-game preparations the instructions with corrections prevail, which is also the case during the game, where spectating is being present to a large extent as well. On the contrary, the half time break was filled with feedbacks to the largest extent. The coach's ways of behavior in the two games did not differ significantly.

Keywords: coach, coaching, game performance, behavior, analysis of didactic interaction

Obsah

1. ÚVOD.....	8
2. TEORETICKÉ VÝCHODISKA.....	10
2.1 Charakteristika futbalu	10
2.2 Koučovanie.....	11
2.3 Činnosti kouča	12
2.3.1 Koučovanie tímu v zápase.....	15
2.4 Činnosti trénera.....	18
2.4.1 Osobnosť trénera.....	19
2.4.2 Pozícia trénera.....	20
2.4.3 Tréner ako sociálna role	21
2.4.4 Typológie trénera	22
2.5 Príprava hráčov na zápas.....	23
2.5.1 Telesná príprava	23
2.5.2 Rozdiely medzi tréningom mládeže a dospelých.....	26
2.6 Komunikácia medzi trénerom a hráčmi	28
2.6.1 Verbálna komunikácia.....	33
2.6.2 Neverbálna komunikácia	34
2.6.3 Trénerský štýl a komunikácia.....	35
2.7 Analýza didaktickej interakcie	37
2.7.1 Charakteristika ADI	37
2.7.2 Kategoriálny systém analýzy didaktickej interakcie.....	38
3. CIEĽ, ÚLOHY A VÝSKUMNE OTÁZKY PRÁCE.....	42
3.1 Cieľ práce	42
3.2 Úlohy práce	42
3.3 Výskumné otázky	42
4. METODIKA PRÁCE	44
4.1 Charakteristika výskumného súboru.....	44
4.2 Postup práce.....	44
4.2.1 Zhotovovanie záznamu prejavu futbalového trénera	44
4.2.2 Kódovanie.....	45
4.2.3 Spracovanie dát.....	47
4.3 Metódy práce	47
5. VÝSLEDKOVÁ ČASŤ.....	51
6. DISKUSIA	65
7. ZÁVER.....	69
ZOZNAM LITERATÚRY	70
PRÍLOHY	73

1. Úvod

„The Special One“! Takýmto výrokom sa charakterizoval jeden súčasný tréner svetovej trénerskej extratriedy. Byť tréner, alebo kouč? Šport je dlhou súčasťou dejín a najpopulárnejšia hra na svete vznikla pod názvom futbal. Moderné chápanie 22 jednotlivcov, ktorí kopu do lopty. Aj takto metaforicky by šlo uviesť futbal po povedomia. Každý z nás miluje futbal z inej pozície. Divák, hráč, tréner. V súčasnosti je hlad po futbal ešte väčší a popularita tohto športu rastie. Na svete cez 200 krajín žije touto hrou a futbalové trendy sa modernizujú, futbal rastie a vyvíja sa.

Napriek tomu dnešný dopyt po futbale je obrovský a preto ho môže robiť každý. V tejto práci sa zameriame na futbal z trénerskej stránky. Trénovať na profesionálnej úrovni nie je ľahké, a preto dneska sa na tie najvyššie pozície dostavia len ti najlepší. Naším cieľom budem popísať priebeh trénerskej práce v zápase. Samotný výber tejto témy ma doviedol k tomu, že už od narodenia som vedel, čo mám rád. Začínate byť hráčom, ale postupom času, rokov, alebo kariéry sa vaša pozícia môže zmeniť z dňa na deň. Na veku nezáleží, aj týmto futbal ponúka neobmedzené možnosti pre všetkých.

Na úvod ako hráč, neskôr tréner ako tréner. Tento priebeh sa vyskytuje často, pri zmene hráča na trénera ponúka iný pohľad na futbal. Momentálne pôsobím ako v SK Slavia Praha, kde každým dňom sa snažím zlepšovať a ísť to vlastnou cestou. Výskum tejto práce bude rozoberaný počas sezóny 2015/2016 kategórie starších žiakov U14, ktorá v doterajšom priebehu patrila medzi tie najúspešnejšie. Pred vrcholom sezóny mládežníckeho tímu Slavia Praha U14, v ktorom sme pôsobili spolu s hlavným trénerom, ktorého budeme rozoberať, čakali na tím posledné 2 ligové kola v I. lige kategórie U 14 starších žiakov. Futbalová asociácia Českej republiky určuje túto súťaž Česká liga žáků, ktorá je najvyššou výkonnostnou úrovňou, čo sa týka tejto kategórie. Vo vybraných zápasoch sme prostredníctvom multimedialných prostriedkoch uskutočnili sledovanie trénera v priebehu spomenutých posledných dvoch zápasoch Slavia proti Pardubiciam a Hradci Králové. .

Prvý zápas prebehol 5.6.2016 v Pardubicích, druhý zápas hneď o týždeň nato, na domácom trávniku v Edene v Prahe 11.6.2016. V tejto práci uvedieme aj stručné komentáre zápasov od nášho sledovaného trénera Slavia, ktoré nám prispievajú k predstavám priebehu zápasu. Názvy tímov uvedieme skratkami SKS (SK Slavia Praha), FKP (FK Pardubice) a FCHK (FC Hradec Králové).

Veľa mládežníckych tímov zaznamenáva svoje zápasy na kameru, ktoré môžu poslúžiť aj ako účelný učebný nástroj. Zámer nášho výskumu posudzuje chovanie trénera priamo koučujúceho k hráčom, na ktorom získame výsledky jednotlivých foriem a prejavov chovania. Vychádzame na subjektívnom pozorovania pozorovateľa, ktorý popisujeme v druhej časti práci. Prvá časť patrí teoretickým východiskám a poznatkov z danej problematiky. Získane dáta graficky zaznamenáme a vyvodíme výsledky, ktoré popíšeme na záver práce.

2. Teoretické východiska

2.1 Charakteristika futbalu

Futbal je športová, kolektívna, loptová a bránkova hra. Hrajú ju dve jedenásťčlenne družstvá. Je to súťaživá činnosť, pri ktorej sa hráči snažia dostať loptu dovoleným spôsobom čo najčastejšie do súperovej bránky a zároveň sa snaží zabrániť súperovi v rovnakom úsilí. Uskutočňuje sa v konkrétnom zápase, ktorý prebieha za určitých objektívne platných pravidiel. Zápas je ohraničený časovo a podľa vekových kategórií (Nováček , Večeňa 1995).

Na profesionálnej úrovni je aj faktorom ekonomickým a politickým, ale tiež môže slúžiť ako vhodná forma aktívneho odpočinku a zábavy v rámci rekreačných a rekondičných aktivít (Votík, 2005). Na najvyššej úrovni je taktiež viac profesionálny, uskutočňovaný v lepších materiálnych podmienkach pre tréning a zápas (Psotta a kol., 2006).

Objem zaťaženia hráča v zápase je dané dĺžkou zápasu a veľkosťou ihriska, je určený sumou herných činností jednotlivca, kombinácii a štandardných situácií v priebehu riešenia útočných a obranných fáz, ich trvaním a počtom opakovaní v priebehu zápasu. Intenzita zaťaženia je charakterizovaná nepravidelným striedaním všetkých troch stupňov (maximálna, submaximálna, stredná a mierna). Výsledky posledných analýz zápasov najlepších svetových mužstiev dokazujú, že hráči v priebehu zápasu prekonávajú v závislosti na ich mieste v zostave približne 9 000-13 000 metrov (Votík, 2005).

Strata hmotnosti po zápase hovorí 1 – 3 kg. Priemerná tepová frekvencia v priebehu zápasu je 165 – 175 tepov za minútu (Nováček , Večeňa 1995).

Futbal a jeho tréning vyžadujú od hráča množstvo rozmanitých pohybových návykov. Väčšina herných činností sa vykonáva nohou alebo hlavou. Pri futbale sa rozvíja predovšetkým svalstvo dolných končatín. Fyziologický účinok futbalu sa líši od iných športových hier, v ktorých sa môžu hráči pravidelné striedať (Nováček , Večeňa 1995).

Futbal kladie vysoké nároky na procesy vnímania, tvorivého myslenia, orientovať a rozhodovať sa v zložitých situáciách. Riešenie náročných úloh je okrem rozvoja duchovných schopností závislé aj na šírke vedomostí a skúseností (Votík, 2005).

2.2 Koučovanie

V dnešnom modernom športovom odvetví sa častejšie objavuje termín „koučink“, ktorý pochádza z anglického slovesa „coach“, ktoré charakterizujeme ako trénovať, učiť, školiť. Bližšie sa jedná o predávaní informácií, vlastných poznatkov, skúsenosti a spoločnými silami s daným jedincom rozvíjať jeho osobnosť, charakter, prvky temperamentu a hľadať čo najlepšie riešenie pre rozvoj jeho individuálnych schopností, či zručnosti.

Cieľom koučovania je vedenie športovca v zápase, poprípade eliminácia príčin psychického zlyhania. V našich podmienkach je táto problematika prisudzovaná trénerovi o preto, že vo vyspelých krajinách je táto úloha plne v kompetencií kouča, ktorý sa zameriava na vedenie hráčov bezprostredne v príprave na zápas, mužstvo zostavuje, motivuje, po dobu zápasu a po jeho ukončení mužstvo riadi. Tréner vedie a pripravuje tréning, organizuje prípravu a zabezpečuje výkonnostný rast (Bedřich, 2006).

Whitmore (2004) uvádza, že koučovanie prináša pozitívne výsledky hlavne preto, že vytvára medzi koučom a koučovaným vzťah vzájomnej podpory a používa špecifické prostriedky a štýl komunikácie. Koučovaný nezískava faka od kouča, ale s pomocou kouča ich sám hľadá. Prvoradá je cieľ, ktorým je lepší výkon. To čo nás zaujíma je, ako daný cieľ čo najlepšie dosiahnuť. Vzťah medzi koučom a koučovaným musí byť vzťahom minimálne dvoch partnerov spoločne usilujúcich o dosiahnutie cieľov. Musí to byť vzťah založený na vzájomnej dôvere, na pocitu istoty a bezpečia.

Každá športová činnosť v súvislosti so vzťahom kouč a športovec vytvára rozdielne podmienky a možnosti pre budovanie a formovanie tohto vzťahu. Všetky športové odvetvia svojim špecifickým charakterom športovej činnosti a pravidlami vymedzujú určitý rámec, v ktorom sa môžu jednotlivé interakcie uskutočňovať. Podľa týchto hľadísk Slepíčka (1988) rozlišuje 3 skupiny športov.

- Prvú skupinu tvoria športy, kde činnosť umožňuje bezprostrednú interakciu medzi športovcom a koučom v priebehu zápasu (futbal, box, športové hry atď.). V týchto športoch dochádza k najväčším predpokladom k ovplyvňovaniu športovca pri zápase.
- Druhú skupinu tvoria športy, ktoré svojím charakterom neposkytujú príležitosť s bezprostrednému kontaktu so športovcom v priebehu zápasu (plávanie, motorizmus, parašutizmus atď.). Priestor pre koučovanie u týchto športov sa zužujem na minimum a podiel koučovania na samotný výsledok športovca je pomerne malý.

- Tretiu skupinu tvoria športy, v ktorých sa kombinujú obe možnosti (gymnastika, dráhová cyklistika). Umožňujú blízky kontakt so športovcom (počas prestávky medzi jednotlivými zostavami na narád v gymnastike), ale pri vlastnej činnosti kontakt umožnený nie je, alebo je len v obmedzenom rozsahu.

Uvedomelosť koučovaných a zvýšenie zodpovednosti radíme medzi kľúčové princípy koučovania. Je dôležité aby na otázky sami nachádzali odpovede, ktoré prispievajú k im životom. Koučovanie prináša možnosť voľby a vedomé tvorenie vlastného života. (Crkalová, Riethof, 2012).

Snahou koučovania je to, aby športovec si vytvoril čo najväčšie predpoklady k dosiahnutiu maximálnej výkonnosti a psychicky bol odolný. Je potreba dodať, že výkon v tréningu bude odlišný, než u výkonu v súťaži, či zápase. V súťažiach dochádza k psychickému tlaku a to môže mať za následky vyhorenia (Denison, 2007).

2.3 Činnosti kouča

„Keď som ligu v roku 1993 vyhral po prvýkrát, nechcel som, aby môj tím zaspal na vavrínoch. Takáto predstava ma desila. Bol som odhodlaný kráčať stále ďalej, upevniť si moje vysoké postavenie. Keď majú niektorí ľudia dovolenku, chcú si vyraziť len do Saltcoast, to je 25 míľ od pobrežia Glasgowa. Niektorí nechcú ani to, radšej zostanú doma a pozorujú vtákov a kačky na jazierku v parku. A iní túžia doletieť až na mesiac. „Každý človek ma inú ctižiadostivosť.“ (Sir Alex Ferguson, 2014)

Tieto vety vyzneli z úst jedného z najlepších koučov všetkých čias. Sir Alex Ferguson sa svojej trénerskej profesii začal venovať roku 1974 a od svojho príchodu do Manchestru United dokázal roku 1986 s tímom pozbierať celkom 49 trofejí a stal sa tak najúspešnejším britským trénerom v histórii futbalu. Práve Ferguson predstavuje dokonalý koučink, ktorý po tie všetky roky strávene vo futbalovom prostredí predstavoval. Jeho osobnosť, charakter, profesionalizmus upúta každého jedinca, ktorý sa pohybuje vo futbalovom svete.

V našich končinách používame dva pojmy, a to *tréner* a *kouč*. Obe pojmy pochádzajú z anglických slov *trainer* a *coach*.

MacMillan (2005) vo svojom slovníku slovo *coach* popisuje ako:

- niekto, kto trénuje športovcov, alebo tím,

- niekto , kto učí zvláštnym zdatnostiam, špeciálne tým, ktoré sú spojené s vystupovaním na verejnosti, ako spievanie, alebo hranie.

Veľký význam pre kvalitné koučovanie, úspech a fungovanie tímu je aj komunikácia s členmi realizačného tímu. Ak je v realizačnom tíme 10-12 ľudí je nutné si organizovať čas tak, aby mal hlavný kouč vždy čas ich vypočuť. Arsene Wenger taktiež dlhoročný tréner Arsenalu Londýn začína každý deň príchodom v 8 hodín ráno a poradou so všetkými členmi realizačného tímu, vrátane individuálnych pohovorov. Aj preto pri výbere ľudí do tímu je potrebné dôverovať im a vidieť kvalitu, ktorá pri koučinku na najvyššej úrovni je nesmierne dôležitá.

Plachý a Ježdík (2015) pri návšteve konferencií „Leaders The Sport Performance Summit“ v Londýne citujú úspešných majiteľov Michelinských reštaurácií Masciagu a Blanca, podľa ktorých konštantnosť je v profesii koučink kľúčom k úspechu. Ich snahou je udržať rešpekt vo vnútri tímu, respektíve udržať „tím dlho na palube“ je základom dosiahnutia úspechu. Oba majitelia sa zhodli na 7 kľúčových bodoch pri budovaní tímu:

1. motivovať,
2. trénovať,
3. rešpektovať,
4. vravieť vízie,
5. výber ľudí,
6. spájať členov tímu,
7. naslúchať.

Byť každý deň nablízku hráčom, tímu. Budovať dôveru, zaujímať sa o súkromie svojich ľudí, rešpektovať ich zato, čo robia, udržiavať zdravé sebavedome a a byť odhodlaný pracovať srdcom.

Podľa Bedřicha (2006) sa činnosti kouča v priebehu koučovania prejavujú napríklad ako:

- priama osobná intervencia – priamy osobný zásah kouča (upokojúci rozhovor, striedanie, taktické pokyny),
- poskytnutie informácií – spätná väzba, upozornenie na hernú taktiku súpera, krízové miesta, či situácie, výsledky vlastného pozorovania,
- poskytnutie rady,
- dôvernictvo a povzbudzovanie – načúvanie, emocionálne nabudzovanie, dodávanie sebadôvery a odvahy, s mimikou, gestikuláciou,

- presvedčovanie – presvedčovacie hovory s vysvetlením a objasnením, pôsobenie na rozumovú stránku.

Interakčným aktivitám trénera s hráčmi sa obecné prisudzuje značná dôležitosť. Koučovanie v priebehu zápasu je charakteristické značnými istými podmienkami, v ktorých zohráva úlohu osobnosť trénera, tak ak schopnosť tvorivého prístupu a tvorivé aplikácie pri úpravách v priebehu zápasu.

Podľa Stackeho (2005) problematika koučovania uvádza, že sa jedná o detailne znalosti ľudskej komplexnosti, ktoré umožňujú chovanie v rôznych situáciách analyzovať a vytvárať určité vzťahy. Vytvára určité vzťahy, pracovné metódy a mobilizuje pracovníkov, aby boli nasmerovaný k zvolenému cieľu.

Koučovanie je možné charakterizovať ako aktivitu pri ktorej je treba aby informácia trénera smerom k hráčom boli stručné, jasné, pokyny boli lež pozitívne, tréner – kouč rozprával pokojne a k veci, aktívne pozoroval a rozhodoval o prípadnom striedaní hráčov (Bedřich, 2006).

Tabuľka 1 Činnosti trénera a kouča (Bedřich, 2006)

DOMINANTNÍ ČINNOST		
při tréninku		v utkání
TRENÉR	profesní postoje	KOUC
učitel	charizma	vůdce
vyučovat a osvojovat	cíl	vyhrát
developer	orientace	manažer
inštruktor	profese	producent
odborná individualita	osobitost	mediální individualita
entuziasmus	psychika	odolnost
trénink	vedení	utkáni
trénink - utkání	řízení	utkáni- trénink
teorie a praxe	odbornost	prostředí a praxe
argumentace, diskuse	komunikace	obratnost - diplomace
usuzování	myšlení	rozhodování
růstu a vývoje	poskytování	příležitostí
ovlivnené tréninkem	hodnocení výkonnosti	zkušenost a statistika
toleruje uzavřenost	tým	vybira a mění složení
nivelizuje, zdokonaluje	hráče	diferencuje, úkoluje
pili a snahu	vyžaduje	nasazení a respekt

Vlk (2005) sa vo svojej diplomovej práci delí koučovanie podľa potreby na:

- predzápasové koučovanie,
- koučovanie behom zápasu,
- koučovanie po zápase.

2.3.1 Koučovanie tímu v zápase

Plachý a Prochádzka (2014) uvádzajú, že kouč otvára nie len hráčsky, ale aj ľudský potenciál. Aby dosiahol učebných a výchovných cieľov športového tréningu detí vo futbale, nestačí mu naučenie metodiky tréningu a koučovania. Veľkú úlohu zohrávajú aj iné okolnosti, napríklad chovanie k hráčom a k rodičom. Je dôležité začleniť tento proces do vedenia tímu.

Pre úspešné vedenie tímu, spolu s predpokladmi z oblasti futbalovej špecializácie sú dôležité aj pedagogické, psychologické a sociálne – psychologické dispozície a to:

- schopnosť vytýčiť ciele, ktoré sú splniteľné,
- uplatňovať rovnaké kritéria pri hodnotení hráčov,
- udržiavať primeraný odstup od hráčov,
- schopnosť neustálej komunikácie,
- umenie naslúchať druhých,
- využívať všetky prostriedky k vytvoreniu „tímového ducha“.

Kvalitný tréner nie je len futbalových odborníkom, ktorý má za úlohu pripraviť hráčov po stránke technickej, taktickej a kondičnej, ale musí rovnako do určitej miery byť pedagógom, psychológom a sociológom s prirodzenou autoritou, aby bol hráčmi i vedením klubu plne rešpektovaný (Votík, 2005).

Podľa Matouška (1973) sa v zápase stretávajú taktické plány oboch mužstiev, kde dochádza k nepredvídateľným situáciám. Tieto situácie hráči po väčšinou riešia na ihrisku a pokiaľ je to nutné, zahajuje tréner, ktorý ma podľa pravidiel obmedzenú možnosť, kedy zasiahnuť do hry.

Tréner ma svoj vymedzený priestor, v ktorom sa pohybuje a pokyny hráčom môže predávať predovšetkým:

- pri výmene hráčov,
- pri ošetrení zraneného hráča,
- o polčasovej prestávke,
- pomocou hráča na ihrisku, ktorý zaberá pozíciu v blízkosti lavičky trénera,

- vizuálnym, či akustickým kontaktom s hráčmi.

Inštrukcie trénera počas zápasu musia byť jasné, stručné, jednoznačné. Inštrukcie a gestá behom hry musia byť krátke, zrozumiteľné a kultivované – nevhodné sú veľmi variabilné hektické prejavy a pokyny v afekte. Príliš časté chovanie trénera postupne stráca účinnosť. Pri koučovaní tréner nepodáva hráčom len taktické inštrukcie, ale primeraným spôsobom komunikácie (pokrikmi) a gestami hráčov motivuje a povzbudzuje. Tréneri spoločne s realizačným tímom musia byť schopní rýchlo uskutočňovať analýzu príčin aktuálne situácie, čo najskôr určiť kľúčové body riešenia a podiel jednotlivých hráčov na danej situácii. Musia zvažovať prípadne neskoršie dôsledky svojho rozhodnutia (Votík, 2005).

Bedřich (2006) popisuje koučovanie trénera v zápase ako aktivitu, pri ktorej je potrebné aby:

- informácie trénera smerom k hráčom boli pochopiteľné,
- pokyny len pozitívne,
- tréner rozprával s pokojom a k veci,
- aktívne pozoroval a chladne sa rozhodoval,
- rozhodoval o prípadnom striedaní hráčov.

O polčasovej prestávke prichádza chvíľa, keď úlohou trénera je zhodnotiť prvý polčas, hráčov emočne naladiť do druhého polčasu a znovu psychicky pripraviť. Hráči by si mali zachovať sústredenosť a to i v atmosfére ovplyvnenej často emočne vyostreným polčasovým vystúpením trénera. Veľké tímy a hráči využívajú polčasovú prestávku ako odrazový mostík k ešte väčšiemu úsiliu a do druhého polčasu vstupujú pripravení vydať ešte viac psychických a fyzických síl (Beswick, 2014).

Trénerova pozícia o prestávke je rozhodujúca. Na začiatku musí nechať hráčom priestor pre pokles emócií a umožniť uvoľniť vzrušenie a napätie. Zaistiť doplnenie tekutín, občerstviť a ošetriť prípadné zranenia. Niekedy je vhodné prísť do kabíny o niečo neskôr, hráči tak majú priestor si prípadne niečo vydiskutovať. Tréner dlho a zbytočne nehodnotí uplynulý polčas, zameriava sa predovšetkým na inštrukcie pre druhý polčas.

Podáva hráčom informácie, pokyny, vystupuje priamo, zameriava sa na psychiku hráčov a motivuje. Vystupovanie trénera, ktoré je s pokojom a rozhodné, z ktorého vyžaruje viera a vnútorné presvedčenie zvíťaziť, má často efektívnejšie účinky ako „krik“ na hráčov, aj keď i to môže ojedinele splniť svoju úlohu (Votík, 2005).

Hodnotenie zápasu by sa nemalo uskutočňovať hneď po zápase, keď hráči spolu s trénerom sú v nepriaznivom emočnom rozpolžení a hodnotenie by nebolo objektívne. Hodnotenie zápasu je možné uskutočniť s časovým odstupom po zápase. Trénerove výroky

v tej chvíli sú všeobecnejšie, presnejšie a jasnejšie. Hodnotenie a rozbor zápasu je vhodné podať hráčom hneď na prvom tréningu po zápase. Tréner by mal dôkladne zhodnotiť a vyjadriť svoj názor s výkonom tímu, či priebehu jednotlivých herných situácií počas daných úsekoch hry. Po celkovom hodnotení by mali dostať priestor na vyjadrenie samotní hráči a spoločne s trénerom viesť diskusiu s cieľom zlepšenia do ďalších zápasov. Na úplný záver hlavne slovo si prevezme opäť tréner, ktorý zhrnie jednotlivé názory a poznatky a v prípade účinnosti ich využije v nasledujúcom tréningovom procese.

Autor Matoušek (1973) vo svojej publikácii uvádza, že každé hodnotenie má byť maximálne spravodlivé a mali by doň aktívne vstupovať všetci hráči. Tréner samozrejme hodnotenie smeruje tak, aby došlo k odhaleniu nedostatkov mužstva slabých miest v hre, nedostatkov v hre jednotlivcov, či príčin neúspechu.

Súčasne je potrebné vyvodiť z hry ponaučenie a poukázať na pozitívne a svetlé stránky tímu, či podarené akcie a okamihy v zápase. Hodnotenie musí vyznieť tak, aby dalo podnet všetkým hráčom do nasledujúcej tréningovej činnosti, ktorú musia chápať ako jediný prostriedok na ceste k zvýšeniu výkonnosti a vylepšeniu vlastného výkonu v prospech tímu.

Slepička (1988) sa zaoberal psychologickým vedením futbalových tímov v súťaži a dospel k nasledujúcej štruktúre:

1. Vedenie mužstva pred zápasom :
  - dbať na individuálne rozdiely medzi hráčmi,
  - uplatnenie získaných poznatkov v tréningu,
  - pohovor pred zápasom,
  - pohovor s náhradníkmi,
  - pokyny k rozcvičeniu.
2. Vedenie mužstva v zápase – koučovanie
  - kouč ako vodca,
  - činnosť kouča v prestávke,
  - činnosť kouča pri striedaní zranení hráčov,
  - komunikácia kouč – hráč počas celého zápasu.
3. Vedenie mužstva po zápase
  - rozlíšenie činnosti kouča podľa úspechu/neúspechu,
  - hodnotenie po odstupe čas,
  - využitie záverov pre ďalší tréning/zápas.

Bývalý hokejový tréner Bukač (2005), vidí hlavnú podstatu koučovania v riadení tímu v zápase, keďže v súčasnosti sa v priebehu kočíngu z časti asistujú aj samotní. Podmienky pre

podávanie lepších výkonov sa zlepšujú a sú založené na odbornej báze. Výsledkom tejto spolupráce je sebavedomie a samostatnosť hráčov, ktorí nie sú stále poverení úlohou, či príkazom.

2.4 Činnosti trénera

Vzdelanie tvorí jednu zo základných zložiek trénerskej osobnosti. Podstatou je proces učenia, v ktorom sa budúci tréneri dozvedajú, ako majú trénovať. Vzdelanie trénerov v praxi prebieha v rámci trénerských kurzov, kde hlavnú úlohu zohráva skúsenosť a prax. Predovšetkým v zahraničných koncepciách trénerského vzdelávania sa zdôrazňuje nutnosť prepojiť teóriu a prax, prehliadnúť sociálne vedecké a etické aspekty trénerstva (Jůva & Tomková, 2010).

Ktorýkoľvek tréner v ktoromkoľvek športovom odvetví má rôzne úlohy a povinnosti, ktoré sa týkajú nielen športového výkonu, ale aj úlohy v samotnom riadení a fungovaní celého tímu. Tréningový proces je chápaný ako dlhodobý cieľavedomý proces spojený s postupným zvyšovaním výkonnosti, plánovaním tréningových jednotiek, alebo ako aj budovanie a formovanie tímu jednotlivých hráčov, športovcov. Na trénera sú kladené vysoké nároky vzhľadom na jeho dôležitú pozíciu pre tím. Podľa Dovalila (2009) tréner sprostredkováva vedomosti o tréningu a súťažení, zaoberá sa motiváciou športovcov, formuje postoje a chovanie ľudí, koordinuje vzťahy, organizuje a realizuje tréning, volí obsah, prostriedky a metódy tréningových jednotiek. Obvykle činnosti trénera rozlišuje na:

- Projekčné a plánovacie
  - Táto činnosť obsahuje prípravný charakter. Tréner premýšľa a formuluje koncepciu tréningu, výkonnostné ciele, úlohy pre jednotlivé zložky tréningu, obsah, postup, stavbu tréningu. Vytvára plány rôzneho typu, ktoré slúžia ako základ praktickej tréningovej činnosti.
- Organizačné činnosti
  - Vo vrcholovom športe ich väčšinou preberajú ďalší profesionálni pracovníci, spočívajú v materiálnom zaistení tréningu (priestor pre tréning, príprava náradia), ďalej v organizácii tréningovej jednotky a zaistení účasti v súťažiach (zostavenie kalendáru súťaže, prihlásenie tímu, doprava, stravovanie).

- Realizačné činnosti

- Spočívajú predovšetkým v prevedení plánovaných zámerov do praktickej každodennej tréningovej práce. Tieto činnosti majú výraznú povahu interakcií, kde dochádza ku kontaktu medzi trénerom a športovcami. Tréner nielen navrhuje a určuje čo sa má trénovať, ale súčasne dáva pokyny k prevedeniu, sleduje priebeh i výsledky, hodnotí, pôsobí na zverencov a vychováva.

Votík (2005) vo svojej publikácii člení činnosti trénera do 3 základných okruhov:

- Organizačné zaistenie činnosti.
- Vedenie a riadenie tímu v tréningovom procese.
- Vedenie tímu v zápase a v súťaži (koučovanie).

Všetky činnosti, ktoré by mal kvalitný tréner ovládať sa odvíjajú od jeho trénerskej praxe, odborného vzdelania, klasifikácie, získaných skúsenosti a vlastných poznatkov. Podľa Svobody (2000) činnosti trénera ma 2 hlavné stránky a to :

1. teoretickú – základom je trénerove vzdelanie, skúsenosti a schopnosti,
2. praktickú, interakčnú – základom je analýza a výskum.

2.4.1 Osobnosť trénera

V súčasnej dobe sa požiadavky kladené zvlášť na vrcholových športovcoch neustále zvyšujú. V dôsledku zvýšenej náročnosti sa predlžuje aj doba prípravy k špičkovému výkonu. Predpokladom vysokého športového výkonu sa stáva do detailu premyslený, cieľavedome organizovaný a riadený športový tréning vedený trénerom. Predpokladom toho, aby tréner bol svojimi zverencami vnímaný ako autorita, je predovšetkým odbornosť a didaktické predpoklady (Buzek, 2007).

Autor ďalej uvádza, že pre trénera by mali byť charakteristické vlastnosti ako pracovitosť, cieľavedomosť, osobná spoľahlivosť, nezávislosť, zásadovosť, smelosť, obetavosť, vytrvalosť, ako aj vlastnosti intelektu a to bystrosť, originalnosť, tvorivosť, plánovitosť, predvídavosť.

Podľa Slepíčky (1988) o jednotlivých zložkách osobnosti trénera pri koučovaní, rozhodujú predovšetkým činnostné faktory. Základná štruktúra osobnosti je najviac chápaná ako jednota všetkých psychických funkcií, procesov, vlastnosti, motívov. Zdôrazňuje sa

predovšetkým kompaktnosť a jednotnosť osobnosti. Štruktúru osobnosti podľa Slepíčky delíme na:

- sociálna role,
- charakter,
- temperament,
- postoje,
- motivácia,
- schopnosti.

Jednotlivé zložky môžeme posudzovať aj oddelene, ale v interakcií sa prejavujú vždy ako celok.

Tréner je riadiacou a vodcovskou osobnosťou tréningového procesu, ktorý by mal stále pred deťmi, či hráčmi vstupovať pozitívne. Mal by byť za každých okolností spravodlivý, v žiadnom prípade nesmie uprednostňovať jedno dieťa pred druhým, musí vedieť deťom naslúchať. Jednou z úloh mládežníckeho trénera je budovať sebadôveru hráčov a naučiť ich klásť zodpovednosť za seba samých, ale aj za ostatných hráčov v tíme (Pavliš, Perič, 1998).

2.4.2 Pozícia trénera

Obsah trénerskej činnosti na najvyššej výkonnostnej činnosť je tak náročný, že nie je možné zvládnuť riadiť tím v jednej osobe. V jednotlivých tímoch sa preto stretáva s viacerými pozíciami ako hlavný tréner, asistent trénera, kondičný tréner, či ďalšími spolupracovníkmi ako lekárom, fyzioterapeutom, kustódom atď. Takáto zostava odborných ľudí, špecialistov vo svojom odvetví sa najvýraznejšie objavuje vo vrcholovom športe, kde príprava športovcov je riadená realizačným tímom.

Pre tréning detí a mládeže je optimálnym typom predovšetkým tréner – pedagóg. Vo svojej práci musí dôsledne rešpektovať vývojové zvláštnosti, nesmie opomenúť všestranný rozvoj svojich zverencov, mal by byť vzorom, byť trpezlivý, prácu zameriavať perspektívne do budúcnosti. Mal by ovládať znalosti o rozpoznávaní talentu a vedieť tréning prispôbiť v maximálnej miere vekovým zvláštnostiam (Dovalil, 2009).

Výkonnostný šport vyžaduje trénera - organizátora. Na tejto úrovni sa tréner musí spravidla starať aj o činnosť celého oddielu, či zabezpečiť podmienky pre tréningový proces. Mal by byť teoretický kvalitne pripravený, vybavený bohatými praktickými skúsenosťami,

vedieť získať ľudí a tmiť kolektív. Jeho osobnostné predpoklady majú často rozhodujúci vplyv na úspešnosť jeho činnosti (Choutka, Dovalil, 1987).

Najvyššiu výkonnostnú úroveň vyžaduje trénera - špecialistu. Tu sú potrebné vysoké nároky na odbornú kvalifikáciu vo všetkých smeroch. Výhodou sú tvorivé schopnosti, zmysel pre kolektívnu spoluprácu (vedenie realizačných tímov). Mimoriadne nároky sú kladené na psychologickú stránku činnosti, prístup a vedenie športovcov (Dovalil, 2009).

Beswick (2014) popisuje pozíciu trénera, ktorý určuje a riadi vzájomnú komunikáciu medzi ním a hráčmi. Tréner ma pozíciu, moc a autoritu uskutočňovať zmeny. Pri budovaní súdržného tímu pod tlakom prebiehajúcej futbalovej sezóny je nutný trénerov prístup k hráčom a ich prínosu pre tím. Trénerova filozofia a štýl musí zdôrazňovať, že sú v tom všetci spoločne, sú na rovnakej lodi a tím je viac ako jednotliviec. Tím uspeje vtedy, ak športovci koordinujú svoje schopnosti v prospech súdržného celku.

2.4.3 Tréner ako sociálna role

Základnou oblasťou trénera je vedenie športového družstva v príprave a v súťaži. Tréner vystupuje aj v rade iných situácií – komunikuj s vedením klubu, zástupcami médií, divákmi atď. Postihnúť všetky trénerské profesie by bolo nesmierne náročne. Hlavnou úlohou je rozvíjať výkonnosť zverencov ako jedincov, ako tímu a pritom pôsobiť pozitívne i na rozvoj ich osobnosti. Buzek (2007) charakterizuje tieto základne role:

- inštrukčné – vedie tréning, podáva informácie k prebiehajúcim procesom učenia,
- role stratéga - vedie tím v zápase, realizuje taktické varianty hry,
- role terapeuta – ovplyvňuje telesné i psychické procesy hráčov.

Ďalej Svoboda (2012) uvádza ďalšiu variantu rolí:

- informátora – vysvetľuje, reaguje na otázky hráčov,
- dôverníka – je schopný chápať osobné problémy zverencov a diskkrétne ich rieši,
- ukazovateľa – dokáže nekompromisne zakročiť a potrestať,
- motivátora – podporuje hráčov k činnosti,
- referenta – pokyny, či riešenie problémov zámerne prenáša na vedenie klubu,
- vychovávateľa – snaží sa ovplyvniť názory, postoje, záujmy i vlastnosti športovca.

Opakované neplnenie očakávaného chovania, ktoré je pre konkrétnu situáciu chápané ako štandardne, vedie ku strate autority (Buzek, 2007).

2.4.4 Typológie trénera

Ak sa bližšie pozrieme na typ trénerskej praxe, zistíme, že zatiaľ čo jeden tréner zakladal svoje úspechy predovšetkým na schopnosti poskladať hráčov v jeden kolektív a silne ich motivovať, druhý uplatňoval v priebehu koučovania svoj pokoj, výbornú stratégiu a podobne. Toto zistenie podporilo vznik typologických prístupov.

Typológie je roztriedenie jedincov s podobnými osobnostnými rysmi, či tendenciami v jednaní (chovania) do určitých relatívne homogénnych skupín. Ak ide o znaky somatické, máme na mysli typy konštitučné, pokiaľ sa jedna o rysy charakteru, hovoríme o typoch povahových, podobné ako aj typy temperamentne, typy sociálne interakčne a podobne (Jansa, 2012).

Spôsob riadenia tréningu sa stal determinujúcim kritériom pre typológie podľa Martensa (2006), ktorý do spôsobu riadenia radí trénerské rozhodnutie týkajúce sa spôsobu osvojovania technických a taktických zručností, celkovej organizácie tréningu i spôsob koučovania v súťaži. Martens (2006) rozlišuje typológie trénerov:

- *autoritatívny* – rozhoduje sám, málo rešpektuje názory zverencov, poskytuje im minimum samostatnosti,
- *opatrovateľ* – vydáva minimum pokynov, často si nevie rady, efektívnosť tréningu je nízka,
- *učiteľ* – spolupracuje so zverencami, vytvára priestor pre výmenu názorov, podporuje ich zmysel pre samostatne a zodpovedné rozhodovanie.

Votík (2005) vo svojej publikácii rozdeľuje osobnosť trénera, alebo štýly trénera do 3 skupín podľa:

- *vzťah trénera a športovca*
  - typ vedecký – systematický,
  - typ empirický.
- *zamerania trénerov*
  - typ vedecký – systematický,
  - typ empirický.
- *štýlu riadenia*
  - typ taktický,
  - typ emocionálny,
  - typ psychologický.

Tutko a Richards (1971) rozdeľujú trénerské typy ako:

- **tréner autoritatívny** – zdôrazňuje kázeň, vyžaduje plnenie úloh, je prísny pri dodržovaní pravidiel, trestá a hrozí,
- **tréner priateľský** – je obľúbený, športovca motivuje, experimentuje v tréningu, zaujíma sa o športovca, vytvára uvoľnenú atmosféru,
- **tréner intenzívny** – prejavuje sa emocionálne, menej trestá, často dramatizuje situáciu, všetko berie osobne, je stále nespokojný,
- **tréner snadný** – z ničoho si nerobí problém, rad improvizuje, tvári sa vždy suverénne, tréning nikdy nie je dost' efektívny a výdatný,
- **tréner chladný počtár** – získava potrebné informácie, vzdeláva sa, je logický, bystrý, nevytvára emocionálne priaznivú atmosféru.

Každý trénerský typ je viac, alebo menej úspešný v určitých konkrétnych podmienkach a v kontakte s rôznymi typmi športovcov. Hlavným nedostatkom typológie trénerov je nízka všestrannosť jednotlivých typov, väčšinou sa dotýkajú len určite oblasti osobnosti, nepostihujú celú osobnosť (Svoboda, 2007).

2.5 Príprava hráčov na zápas

Zápas ma v systéme tréningu významné postavenie. Je cieľom všeobecnej prípravy, ale súčasne aj kontrolou, ako boli splnené dané úlohy v jednotlivých etapách športového tréningu. Každý zápas, hlavne ligový, je pre celé mužstvo dôležitým cieľom. Preto má byť zápas všestranne zaistený (Choutka 1970).

Každý tréner zohráva najvýznamnejšiu rolu pri vedení tréningového procesu, výberu vhodných typov hráčov do tímu, ako aj samotný koučink a prípravu hráčov na zápas. Príprava na zápas je po väčšine odlišná, ale princíp vedenia hráčov je rovnaký. Preto tréner volí telesnú, psychologickú, taktickú, technickú a teoretickú prípravu.

2.5.1 Telesná príprava

Podľa Choutky (1970) pod pojmom telesnej prípravy rozumieme proces, kde jeho cieľom je dosiahnutie a udržanie stavu telesnej pripravenosti, ktorý podmieňuje vysokú športovú výkonnosť. Cesta k dosiahnutiu tohto stavu vedie cez plánovitý rozvoj pohybových

vlastností, ktoré sa podieľajú na športovom výkone. Taktiež telesná príprava plní aj úlohu všeobecne spoločenskú, spočívajúcu v zaisťovaní všestranného harmonického rozvoja osobnosti športovca. Delíme ju na *všeobecnú* a *špeciálnu*.

Všeobecná telesná príprava je zameraná na všestranný telesný rozvoj športovca podložený príslušnými morfológickými a funkčnými zmenami v organizme, podporuje rast výkonnosti a to vo 2 smeroch:

- Prvým smerom je rozvoj jednotlivých pohybových vlastností, to znamená, že každá z pohybových vlastností sa má rozvíjať všestranne, čo sa odráža v rýchlejšom rozvoji všestrannosti.
- Druhý smer vyplýva z foriem všestranného rozvoja pohybových vlastností, uplatňujú sa aj ďalšie pohybové návyky, ktoré v podstate znamenajú podporu techniky, čo sa pochopiteľne odráža v rýchlejšom a dokonalejšom zvládnutí technickej stránky návykov a v rozširovaní ich prispôsobenosti a pružnosti.

Špeciálnou telesnou prípravou rozumieme proces rozvoja pohybových vlastností, ktoré svojimi prejavmi odpovedajú potrebám špecializácie. Tieto vlastnosti sú dôležitou súčasťou vlastného výkonu hráča, kde jeho výkon je určený je určený rozvojom špeciálnych pohybových vlastností. Zameranie špeciálnej telesnej prípravy musí plne odpovedať požiadavkám hry. Všetky cvičenia používané v tomto procese musia štruktúrou, či obsahom odpovedať vlastnému výkonu.

Psychologická príprava

Súčasný futbal kladie vysoké nároky na psychiku hráča i trénera. Psychická záťaž u hráčov nevyplýva z náročnej pohybovej činnosti, ale tiež z nároku na psychické procesy zaisťujúce a podmieňujú úroveň vnímania, orientáciu v zložitých situáciách, tvorivého myslenia, rýchleho a správneho rozhodovania. Zaťaženie trénera jednoznačne smeruje do oblasti psychiky a schopnosť trénera vyrovnat' sa s charakterom tohto zaťaženia je jedným z predpokladov pre jeho úspešnú činnosť. Psychická pripravenosť a odolnosť je v súčasnom futbale jednou z rozhodujúcich faktorov podmieňujúcich úspešnosť hráčov, tímu i trénera (Votík, 2005).

Choutka a Dovalil (1987) popisujú psychologickú prípravu ako proces cieľavedomého ovplyvňovania a seba výchovy športovca a tímu, ktorým sa rozvíja komplex osobnostných vlastností, psychických stavov a procesov. To znamená, že psychologická príprava sa týka všetkých oblastí psychiky športovca, je ovplyvňovaná vonkajšími činiteľmi, ktorých hlavnou

osobu by mal tréner a taktiež cieľavedomým seba rozvojom a sebazdokonaľovaním samotného športovca. Podľa Votíka (2005) je oblasť psychologickkej prípravy pre trénera veľmi zložitá a náročná a preto tréner musí rešpektovať:

- **štruktúru osobnosti hráča**, ktorú tvoria jeho :
  - schopnosti,
  - temperament (emócie),
  - motivácia (vôľa),
  - postoje,
  - hodnotová orientácia,
  - charakter (vlastnosti).
- **sociálne – psychologické javy**, ktoré tvoria:
  - medziľudské vzťahy a chovanie,
  - komunikáciu,
  - vzájomne pôsobenie jedinca a sociálneho prostredia,
  - javy v skupinách osôb.

Osobnosť (hráč) je vždy vo styku s okolitým prostredím a preto nesmieme zabúdať na vzájomné pôsobenie hráča a okolia vrátane trénera, ktoré nazývame interakciou.

Technická príprava

V tréningu sa technická príprava vymedzuje ako tréningová činnosť, ktorá sa primárne sústreďuje na spôsob prevedenia pohybovej úlohy (presnosť rýchlosť, dosiahnutie cieľa, atď.). Pojem technika sa užíva v najširšom význame spôsobu prevedenia , ale aj v rôznych spojeniach – technika cvičenia technika pohybu, technika pohybových zručností, disciplíny, technická pripravenosť (Perič, Dovalil, 2010).

Podľa Bedřicha (2006) technickú prípravu môžeme považovať za synonymum motorického učenia (MU), ktoré prebieha podľa určitých zákonitosti a princípov, zvyšuje úroveň futbalových zručností, ako aj osvojovanie techniky a pripravenosti hráča. V procese učenia a zdokonaľovania futbalovej techniky rozlišujeme fázy nácviku – zdokonaľovania – stabilizácie.

Taktická príprava

Je proces osvojovania a zdokonaľovania vedomostí, zručností, schopností a postupov, ktoré umožnia hráčovi vybrať z každej hernej situácie optimálne riešenie a praktický ho uskutočňovať. Dôležitosť taktickej prípravy tvoria taktické znalosti a skúsenosti, ktoré sú súčasťou riešenia herných situácií. Obsahom sú činnosti zamerané na rozvoj taktického myslenia a taktického konania hráča. Futbalový zápas – hra je charakterizovaná radou herných situácií, ktoré musí hráč sledovať, vnímať, reagovať na ne výberom optimálneho riešenia a toto riešenie čo najrýchlejšie realizovať (Bedřich, 2006).

Podľa počtu zúčastnených delíme taktiku na jednotlivca, skupiny a tímu. Taktika tímu obsahuje spoluprácu všetkých členov mužstva pri riešení situácie. Vo väčšine kolektívnych športoch je možné vidieť útočné a obranne fáze súperenia. Jedná sa napríklad o zakladanie postupného útoku alebo zónovú obranu.

Teoretická príprava

Úlohy teoretickej prípravy vo futbale sú orientované na získanie širokého spektra vedomostí všeobecných i špecifických. Teoretické vzdelávanie hráčov patrí získavanie a rozširovanie vedomostí z oblasti súťaže (pravidlá, technológie, životospráva, regenerácia, rehabilitácia, atď.), ako aj cieľavedomé pôsobenie na intelektovú a rozumovú stránku hráčovej osobnosti. Prenos poznatkov do tréningového procesu je možné formou prednášky, seminárov, konzultácií, audiovizuálnou technikou a podobne (Bedřich, 2006).

2.5.2 Rozdiely medzi tréningom mládeže a dospelých

Príprava detí ma na rozdiel od tréningu dospelých priority:

- nepoškodiť organizmus (fyzicky ani psychicky)
- vytvoriť vzťah k športu ako ku celoživotnej aktivite
- vytvoriť základy na neskorší tréning.

Niektorí tréneri majú tendenciu v tréningu mládeže kopírovať tréning dospelých a to je hlavná chyba, ktorá vedie k nežiaducim reakciám detského organizmu v oblasti anatomickeo-fyziologickej, či psychickej.

Družstvá mládežníckych kategórii i dospelých usilujú o rozvoj hernej výkonnosti a zápasy hrajú na víťazstva. Ale základný rozdiel spočíva v cieľoch a úlohách v ich tréningu. Hlavným cieľom tréningu dospelých je úspech v súťaži, získavanie bodov, dosahovanie čo najlepšie umiestnenia v tabuľke. Hlavnou úlohou tréningu dospelých je príprava na súťaž. Obsah tréningu spočíva tréningovými cyklami, aktuálnej výkonnosti družstva a požiadavkami v najbližších zápasoch. Tieto faktory by mali byť v tréningu mládeže v úzadí. Hlavným cieľom tréningu mládeže je prostredníctvom obľúbenej športovej činnosti mobilizovať prirodzené schopnosti mladého hráča k najdokonalejšiemu osvojeniu všetkých zložiek hernej spôsobilosti a súčasne prispievať špecifickými vplyvmi športového prostredia k formovaniu rôznych stránok jeho osobnosti- pohybové, citové, mravné, rozumové, estetické atď. Hlavnou úlohou tréningu mládeže je hráča športovej hre učiť a naučiť. Efektívne motorické (pohybové) učenie je podmienené splnením určitých predpokladov, predovšetkým dostatkom vhodných pohybových, rozumových a citových podnetov. Aby tieto podnety priniesli očakávaný efekt, sú nutné podmienky materiálne ako tréningové priestory, pomôcky a organizačné ako čas pre systematickú a trpezlivú prácu (Votík, Zalabák, 2011).

Tréningové rysy

Za charakteristický tréningový rys u družstiev mládeže považujeme skutočnosť, že v prvom rade ide o proces učebný (vzdelávací) a výchovný a až v druhej rade o proces zdatnosti. V tréningu mládeže dominuje nácvik a zdokonaľovanie herných, poprípade i obecných pohybových zručností. V žiackych kategóriách ide o zručnosti individuálne. Kondičné zamerané zaťaženie sa v tréningu u mládeže uplatňuje tiež, ale v podstate menšej absolútnej miere, než v tréningu dospelých (Votík, 2005).

Votík (2005) považuje za hlavný tréningový rys u družstiev dospelých fakt, že ide v prvom rade proces adaptačný a pracovný a potom na druhom mieste ide o proces učebný. Kondičnému zameraniu a zvyšovaniu psychickej odolnosti sa v tréningu u dospelých venuje väčšej pozornosti. Učebný zámer je viac viazaný na rozširovanie taktických vedomostí. Ďalším charakteristickým rysom tréningu je perspektívnosť. V tréningu dospelých je preferovaný kratší časový horizont. Rozhodujúce je "teraz" tento zápas, táto sezóna.

Ďalšia významná tréningová charakteristika je podmienená rozdielmi medzi detským a dospelým organizmom a spočíva v schopnostiach adaptovať sa na záťaž pohybujúcu sa na hranici fyziologických možností organizmu. Zatiaľ čo u dospelých je v určitých obdobiach ročného tréningového cyklu žiaduce maximálne zaťaženie, u mládeže dôsledne dbáme na

primeranosť zaťaženia vzhľadom k vekovým zvláštnostiam rastúceho organizmu (Votík, Zalabák, 2011).

Preferencie herného výkonu

Preferovanie rozvoja individuálneho herného výkonu (IHV) pred tímovým u mládežníckych kategórii vyplýva z nutnosti dosiahnutej vysokej úrovne IHV u všetkých hráčoch. Rozhodujúce zmeny IHV môže priniesť iba tréning v období vývoja organizmu, teda v detstve a dospievaní. Za najvhodnejší časový úsek je považovaný vek približne od 6 do 12 rokov. Rozvoj tímového herného výkonu (THV) je cieľom vedľajším. Úlohou trénera mládeže a trénera žiakov nie je na rozdiel od trénera dospelých nájsť najlepšiu zostavu a nechaj ju hrať čo najviac zápasov, ale starať sa o najkvalitnejšiu rast IHV, najmä u talentovaných hráčov. Pre dospelých, trénera a hráča cieľovou činnosťou znamená zápas, ku ktorému je zameraná všetka ostatná činnosť družstva a funkcionárov (Votík, 2005).

2.6 Komunikácia medzi trénerom a hráčmi

„Rev nie je komunikácia. Je to len rámus nepríjemný pre uši. Komunikácia nie je ak od niekoho chcete aby hlavou prerazil stenu. K funkčnej komunikácii musíte vedieť, čo komu môžete povedať a nemôžete, aby ste z neho dostalo to najlepšie, čo v sebe ukrýva“ (MoVoughn).

Viacero autorov popisuje komunikáciu odlišnými pojmami, ktoré tvoria mnoho objasnení výrazu. Helus (2004) uvádza, že komunikácia je proces, behom ktorého dochádza k vyjadreniu obsahov. Najčastejšie sa odohráva prostredníctvom rečových prostriedkov. Podľa Vybírala (2000) komunikácia sa dá nazvať ako prostriedkom, pomocou ktorého sa realizujú významy medzi komunikačnou skupinou. Ma mnoho úloh. Je veľmi dôležitá pri súžití, vytváraní zázemia pre celú populáciu, vďaka ktorej ľudia môžu vyjadrovať svoje pocity, názory, alebo predovšetkým môžu vytvoriť kontakty s inými ľuďmi.

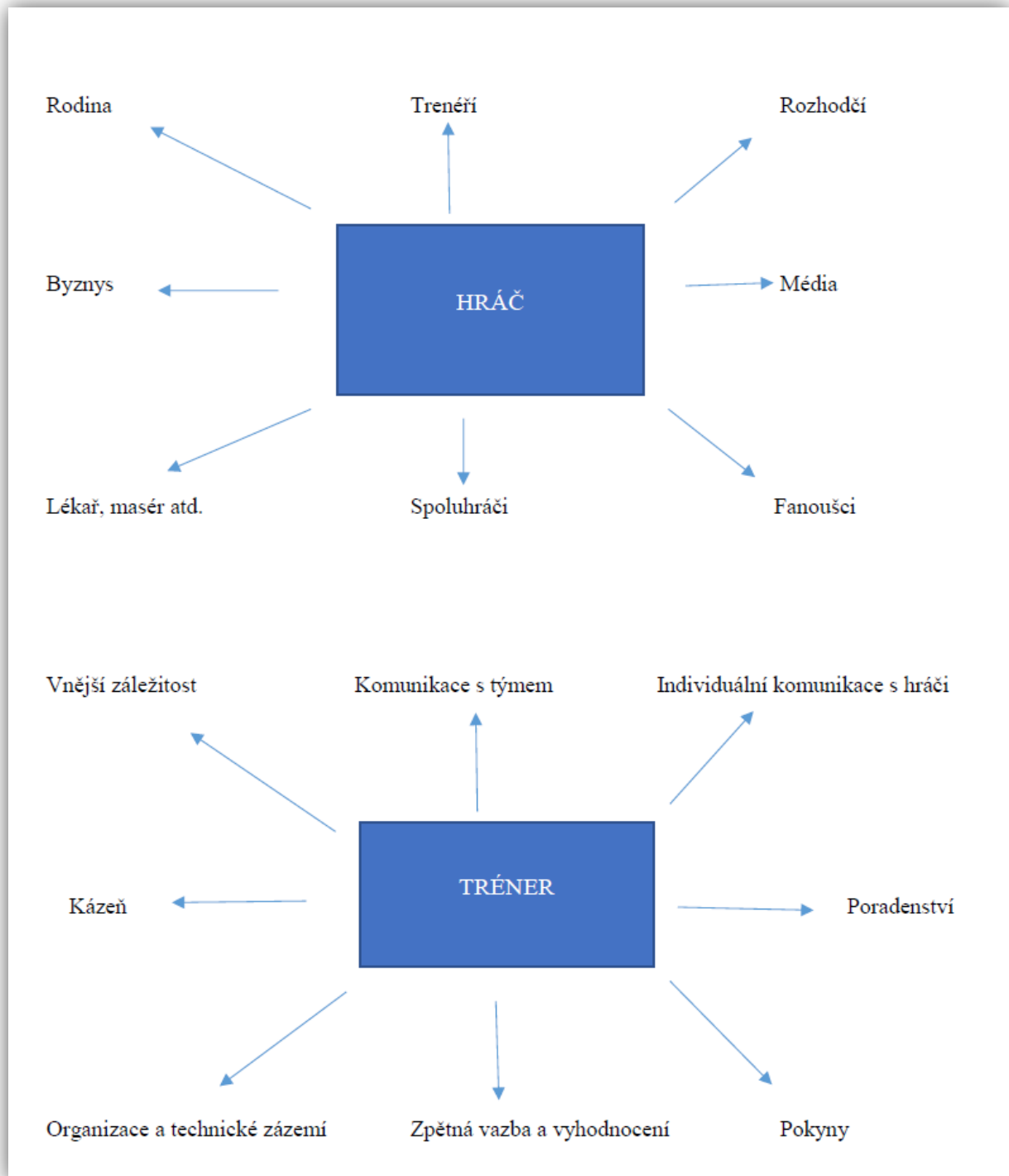
Najdôležitejšie na celom koučovaní je schopnosť komunikovať. Koučovanie môžeme v športe chápať ako dvojzmysle. Je možné ho brať, ako celkovú starostlivosť trénera o svojich hráčov, dlhodobo ich viesť a pomáhať pri organizačných otázkach, či rôznych problémoch. Môžeme ho označiť ako aj komunikačnú pomoc zo strany trénera k hráčom, ktoré

prebieha behom zápasu. druhom slova zmyslu je komunikační pomoc zo strany trénera smerom k hráči, ktoré prebieha behom zápasu (Gurský, 2005).

Bezprostredné spojenie medzi trénerom a športovcom alebo tímom je komunikácia. Je obojsmerná a ma povahu interakcie, tzn., že prenos informácií pôsobí nie len na cieľový objekt, ale ovplyvňuje i toho, kto informáciu podáva. Ide o zložitý proces, ktorý môže výrazne rozhodovať o celkovej účinnosti tréningu. Cieľom komunikácie je vytvoriť medzi trénerom a športovcami atmosféru, ktorá by trénerovi uľahčovala ovplyvňovanie športovcov. Tréner vstupuje do interakcie so športovcami a predkladá im svoje zámery vo forme konkrétnych úloh. Musí brať v úvahu celkovú situáciu, voliť správnu formu požiadavku a byť ochotný brať aj názory športovcov (Choutka, Dovalil, 1987).

Športový psychológ Beswick (2010) uvádza, že komunikácia vo všetkých a prejavoch patrí na prvé mesto medzi schopnosťami vyžadovanými od trénerov a hráčov. Neschopnosť predávať a prijímať informácia nutné k presadeniu sa na najvyššej úrovni výrazne limituje možnosti aktérov. Hráči i tréneri musia vedieť úspešne jednať s ľuďmi z rôzneho prostredia, rôznych štýlov a v rôznych situáciách.

Obrázok 1 Tréner a umenie komunikácie (Beswick, 2010)

Beswick (2010) popisuje pojmy a termíny, ktoré používajú tréneri a hráči v rámci komunikácie a prenosu svojich myšlienok a pocitov:

- samovrava – hráči stále musia dávať pozor, aby ich vnútorný hlas bol len pozitívny,
- správna voľba slov – väčšina spolupráce vo futbale sa odohráva v pohybu a správna voľba slov môže byť dôležitá pre dosiahnutie úspechu,

- schopnosť poslúchať – veľkou zmenou pre mnoho trénerov a niektorých hráčov bude nutnosť pochopiť dôležitosť toho, že je potreba poslúchať ostatných,
- prepojenie – komunikácia vytvára rôzne osobné väzby, tým sa vytvára správna „chémia“ tímu,
- reč tela – dôležitosť pri výmene informácií zohráva spôsob akým tréneri hovoria, preto sa musia mať na pozore, aby ich nezradil výraz, či prejav,
- vizualizácia –väčšina hráčov si nedokáže zapamätať viac ako 3 pokyny, ktoré povie tréner, obyčajný list papiera povesený v šatne umožní hráčom si pokyny opakovaním čítať a lepšie ich vstrebávať,
- technológie – súčasní hráči sú zvyknutí prijímať správy prostredníctvom rôznych technológií a tréneri musia byť schopní ich využívať – napríklad email, DVD, video.

Václav Ježek (Macho, 1988) najlepší český tréner 20.storočia hovorí: “Problémy jednotlivých hráčov i celého mužstva si musí umieť vyriešiť tréner. Musí mať také schopnosti a toľak sily, musí mať takový vliv. Záleží na tom, jakou pozici si sám vybojoval a jak mu v tom pomohlo vedení oddílu“.

V tréningovom procese dochádza k priamemu sociálnemu styku medzi trénerom a hráčmi. Od neho sa odvíja priebeh, atmosféra, výsledky efekt tréningovej jednotky, ale aj cítenie všetkých účastníkov. K sociálnemu styku dochádza v interakciách a komunikáciách.

Interakciou sa obecné rozumie reagovanie ľudí na seba navzájom. Tréner plní významnú funkciu a je uvádzaný ako riadiaci subjekt. Podľa Buzka (2007) tréner býva v interakciách s:

- tímom, skupinou hráčov, alebo jednotlivcom,
- členmi realizačného tímu, funkcionármi oddielu,
- rozhodcami, prípadne divákmi v istých situáciách a ďalšími osobami.

Podobne ako interakcia je taktiež komunikácia chápaná ako obojstranný proces medzi tréner – športovec, ale aj športovec – tréner, aj keď nie je stály. Pri príkazovom riadení je komunikácia viac jednosmerná, pri kooperatívnom viac vyváženjšia (obojsmerná). V medziľudskej komunikácii nejde len o prenos informácií a skúsenosti, ktoré usmerňujú spoločnú činnosť, ale tiež o vyjadrenie názorov, postojov, nálad komunikátora (autora) recipientovi (príjemca informácií). Často je verbálne (slovné) oznamovanie uskutočňované určitou mimikou, gestami, či očným kontaktom medzi účastníkmi komunikácie, čo je vlastne

oznamovaním (mimo slovným) neverbálnym (Jansa, 2012). Oznamovanie prebieha v 3 základných formách:

- komunikáciou verbálnou (slovnou),
- neverbálnou (gestá),
- činmi (konkrétne aktivita).

Svoboda (2000) popisuje priebeh komunikácie, ktorý zahŕňa najmenej 4 faktory:

- vyjadrovacie – *oznamovanie* informácií,
- *naslúchanie* – prijímanie informácií,
- *neverbálne* vyjadrovanie a chápanie,
- porozumenie *konfliktom* a rozvíjanie umeniu *konfrontácie*.

Komunikácia prebieha medzi oznamujúcim a príjemcom. Autor hovorí o 6 prvkoch procesu a uvádza príklad: Tréner sa **rozhodne** oznámiť hráčovi, že v nasledujúcom zápase nenastúp v základnej zostave. Určí si kód **oznámenia**, najskôr priamo, alebo cez kapitána, na tréningu či pred začiatkom zápasu. Nasleduje priame **oznámene**, slovné vyjadrenie, ktoré hráč prijíma, **dekóduje** význam oznámene – zhodnotí čo pre neho nová situácia zahŕňa. Vzápätí na tuto situáciu zareaguje **vnútornú reakciou** ako je zlosť, urážka, úľava.

Buzek (2007) delí chovanie trénera na formy verbálne a neverbálne. Medzi verbálne formy patria inštrukcie, korekcie, spätná informácia, oznámene a dotaz. Typickou neverbálnou formou chovania je recepcia, pozorovanie, posudzovanie.

Dobrá komunikácia podporuje a vzbudzuje dôveru, odvahu, súcit, spoluprácu a pocit začlenenenia do spoločnosti športovcov. Vďaka kvalitnej komunikácii môžu tréneri naučiť svojich hráčov veľa vecí, umenie komunikovať je zásadné a je možné sa ho naučiť. Ak medzi trénerom hráčom funguje komunikácia, poukazuje to na vyzretosť ich spoločnej vzájomnej väzby (Lynch, 2001).

Dobrá komunikácia podporuje a povzbudzuje dôvera, odvahu, súcit, spoluprácu a pocit zaradenie do spoločnosti športovcov. Prostredníctvom dobrej komunikácie sú tréneri schopní naučiť svojich zverencov veľké množstvo vecí. Umenie komunikácie je zásadne a je možno sa jej naučiť, pokiaľ existuje medzi trénerom a tímom dobrá komunikácia, ak už sa odohráva na ihrisku alebo mimo neho. Poukazuje to na patričnú vyzretosť ich práce (Lynch, 2001).

2.6.1 Verbálna komunikácia

Podľa Jansy (2012) základným a najuniverzálnejším dorozumievacím prostriedkom medzi ľuďmi je reč, a to hlavne v hovorenej podobe. Je možné si pomáhať dorozumievacími posunkami, gestami a podobne. Reč nám umožňuje vyjadrovať svoje myšlienky, pocity a stavy a predávať ich druhým ľuďom, ako aj od druhých prijímať, alebo sa od nich informovať. Kritérium vzdelanosti človeka je chápaná kvalitná úroveň verbálnej komunikácie.

U každého oznámenia nás ako recipienta (príjemcu) najviac zajíma:

1. „Čo“ komunikátor hovorí a aký je pre nás efekt jeho oznámenia.
2. „Ako“ hovorí – aké výrazové prostriedky používa (napr. hovorí nespisovne, tón jeho reči).

Veľký dôraz je nutné klásť predovšetkým na schopnosť naslúchať, bez ktorej nie je možné efektívne komunikovať. Negatívne načúvacie schopnosti sú často neprekonateľnou prekážkou v komunikácii. Príkladom môže byť pokus športovca, ktorý chce s trénerom opakovane komunikovať, chce získať jeho pozornosť, ale tréner ho ignoruje. Dôsledkom toho bude, že športovec sa prestane snažiť o nadviazanie kontaktu a nebude s trénerom komunikovať vôbec. Trénera prestane naslúchať a tréner nebude schopný športovca viesť a ovplyvňovať.

Tréneri, ktorí sú zlými poslucháčmi, majú problémy s disciplínou svojich zverencov. U takýchto športovcov sa prejavuje nevhodné chovanie z dôvodu snahy upútať trénera a jeho pozornosti (Martens, 2006).

Špecifikom verbálneho prejavu trénera je časté užívanie športového slangu (špeciálne výrazy pre javy a činnosti používané v určitej skupine) – napr. míč, balón, lajna, osobka, bek, bago. Ide o výrazy patriace skôr do hovoreného jazyka, ale vo športovej praxi sú špeciálnou variantnou používané športovou terminológiou (Jansa, 2012).

Vo výnimočných situáciách súvisiacich s emocionálnou postojovou aktivitou trénera sa v jeho reči objavujú aj sprosté, vulgárne výrazy. Ich používanie je potrebné obmedziť, pretože vyjadrujú určitý stupeň slabosti a nízku psychickú odolnosť trénera. Sú dôkazom toho, v ktorej situácii je tréner zraniteľný a nie je schopný racionálne uvažovať (Buzek, 2007).

Medzi verbálne prostriedky komunikácie patrí aj hovorený prejav, ktorý významne dopĺňajú paralingvistické prostriedky. Jedná sa o akustické, lexikálne neplnovýznamové prejavy komunikátora, ktoré môžu významne ovplyvniť (pozitívne a negatívne) jeho vyjadrovanie.

Medzi ne zaradujeme:

- intenzita hlasového prejavu – silný, či slabší hlas,
- tón a farba hlasu – zmeny hlasovej intonácie (výška hlasu),
- dĺžka prejavu – príliš dlhý prejav spôsobuje stratu koncentrácie recipienta,
- rýchlosť prejavu – rýchlosť slovnej produkcie pôsobí rušivo,
- pauzy v reči – podporujú významové členenie zdieľaného obsahu,
- akustická náplň prestávok – rôzne bezobsažné zvuky – ehm, hm,
- presnosť reči – časté prerieknutie, nesprávna výslovnosť.

2.6.2 Neverbálna komunikácia

Neverbálna komunikácia je kombinovaná s prejavom slovným. Nedá sa ním oznámiť všetko, ale zvyšuje sa sugestívnosť komunikácie medzi komunikátorom a recipientom z pohľadu emocionálneho. Tréner svojimi pohybmi, gestikuláciou môže vysielat' hráčovi signály k jeho technickému prevedeniu činnosti, povzbudiť ho k vyššiemu nasadeniu, usmerňovať jeho pohyb a zapojiť ho do taktických variant hry (Jansa, 2012). Mareš a Krivohlavý (1995) uvádzajú prehľad nonverbalného chovania:

- Vyjadrenie pohľadom – vzájomný očný kontakt zvyšuje dôležitosť komunikácie, očným kontaktom sa dá vyjadriť mnoho – sympatiu, láskavosť, ale aj opak.
- Mimika (vyjadrenie výrazom tváre) – z mimiky tváre je možné vyčítať emocionálne stavy v 7 základných polohách (šťastie - nešťastie, prekvapenosť, strach a obavy, radosť – smútok, pokoj - rozčúlenosť, spokojnosť -nespokojnosť, záujem – nezáujem).
- Kinezika (vyjadrenie pohybom) – prejavy pohybového nepokoja (poklepávanie rúk, či nôh, pohadzovanie ramien a hlavy, rozkladanie rukami).
- Posturologia (vyjadrenie fyzickým postojom) – vzpriamený postoj so vztýčenou hlavou je znakom energie, sebavedomia, hrdosti, naopak uvoľnený postoj so sklopenou hlavou naznačuje pokoru, podriadenosť, smútok.
- Gestá – prekrývajú sa s kinezikou, príkladom sú pohrozenie vztýčeným ukazovákom, alebo naopak opakovaný pohyb ukazovákom smerom k sebe s významom „pod' sem“, stlačená päšť je náznakom k agresii.
- Haptika (vyjadrenie dotykom) –jedná sa o telesný kontakt, patrí sem podanie rúk, objatie, poklepanie po chrbte.

- Proxemika – jedná sa o vzájomne priblíženie, či oddialenie medzi komunikujúcimi.

Tréneri v komunikácii so svojimi hráčmi by nemali podceňovať neverbálne prejavy, pretože ich reč tela, trénerovi môže veľa napovedať o ich psychickom, či fyzickom rozpoložení. S neverbálnou komunikáciou sa tréneri stretávajú denne – denne, a preto je nutné jej porozumieť nie len v rámci športovej stránky, ale aj ľudskej.

Podľa Beswicka (2014) súčasní tréneri sú silné osobnosti s výraznou emočnou inteligenciou a s citom pre správnu formu komunikácie s jednotlivými hráčmi. V záujmu naplnenia spoločných cieľov musí medzi trénerom a hráčom byť nastolený vzťah vzájomnej dôvery. Pokiaľ majú dojem že komunikácia nefunguje podľa predstáv a potrieb, môžu sa obrátiť na pomoc klubového psychológa, pokiaľ je k dispozícii. Nesmú zabúdať na silu a dôležitosť neverbálnej komunikácie. Míting s celým tímom predstavuje pre trénera s dobrými komunikačnými schopnosťami stále výborný spôsob, ako si ujasniť situáciu, v ktorej sa nachádzajú a pripomenúť si stanovené ciele (Beswick,2014).

2.6.3 Trénerský štýl a komunikácia

Komunikatívne činnosti sú doplňujúcou, ale dôležitou súčasťou tréningového procesu. Tréner by mal mať schopnosť vytvárať kontakty, rozvíjať ich v medzi osobných vzťahoch a hľadať správny prístup k jednotlivým športovcom. Výsledkom býva vzájomná dôvera medzi trénerom a športovcom. Tréner sa musí vedieť vžiť a vcítiť do myslenia športovca a snažiť sa mu porozumieť. Preto vzájomná dôvera a priateľské vzťahy sú dôležitým predpokladom úspešného riadenia tréningového procesu (Choutka, Dovalil, 1987).

Martens (2006) delí 3 komunikačné štýly, ktorými sa tréneri väčšinou vyznačujú. Tieto spôsoby komunikácie sa prekrývajú a dopĺňajú sa spôsoby vedenia tímu. Jedná sa o štýl autoritatívny, submisívny a kooperatívny.

Autoritatívny štýl

Vyznačuje sa agresívnou komunikáciou trénera, ktorý nariaďuje športovcom takmer všetky jeho činnosti. Tento typ trénera väčšinou veľa rozpráva a malo počúva. Ak sa tímu nedarí, často prikrôčia k obviňovaniu a trestom. Môže sa vyskytnúť fakt, že tréner pristupuje ku komunikácii ako k súťaži, ide mu o čo najhlasitejší prejav, o posledné slovo, či vynechávanie názorov druhých. Tento prístup môže byť úspešný len krátkodobo, pretože

tréner sústreďuje celú moc na seba. Dlhodobo to smeruje k stopnutiu vývoja športovca a dochádza k devastácii medziľudských vzťahov.

Submisívny štýl

Dáva možnosť iným jedincom, aby mali prevahu v konverzácií. Tento štýl je väčšinou menej využívaný a žiaduci, pretože tréneri sa vyhýbajú zodpovednosti a problémom, odmietajú konfrontáciu. Tréneri málokedy vyjadrujú svoj názor, radšej súhlasia s názormi druhých i v prípade, že nesúhlasia. Tréneri sú neistí a hovoria tichým hlasom. Pokiaľ už vyjadria svoj názor, tak ich dopĺňujú slova ako „možno, snáď, pravdepodobne“. Vyhýbajú sa priamemu pohľadu z oči do oči a zachovávajú si odstup od tých, s ktorými sú práve v komunikácií

Kooperatívny štýl

Je založený na vzájomnom rešpekte medzi trénerom a športovcom. Komunikácia je obvykle pozitívna a dôveryhodná. Prejav je hlasitý a sebaistý, tréner dokáže naslúchať a hľadá spôsob, aby všetci pochopili jeho vyjadrovanie.

Dôležitou úlohou trénera v tréningovom procese detí je ich učiť samostatnosti a zodpovednosti v rozhodovaní. Prehnaná „starostlivosť“ o športovca a hlavne autoritatívny trénerský štýl vedie v dlhodobom horizonte k tomu, že športovci rezignujú na akúkoľvek tvorivosť a iniciatívu. Nie je dobrá voľba, ak tréner nedá svojim zverencom žiadnu šancu rozhodnúť sa sám za seba a byť zodpovedný. Kvalitný tréner by mal v deťoch podporiť chuť prejavovať sa, diskutovať o možnostiach, riešiť problémy a byť tvorivým prínosom v tíme. Mal by sa stať partnerom, ktorý im pomôže ukázať, ako prekonávať problémy a stať sa úspešným nie len športovcom, ale aj členom v spoločnosti (Perič, 2012).

2.6.3.1 Komunikácia s deťmi

Komunikácia s deťmi je pomerne náročná. Každý komentár behom všetkých činností, ktoré chceme deti naučiť, musí byť stručný, zrozumiteľný a hlavne jednoduchý. Niekedy je lepšie previesť praktickú ukážku, ako dlhodobo vysvetľovať a popisovať. Slovný doprovod by mal byť neustále povzbudzujúci a pozitívny. Všetko môžeme kvalitne navodiť vhodnými otázkami a situáciou. Pri popise nejakej činnosti k deťom je dôležité, aby nás dobre videli.

Vysvetlenie musí byť krátke, výstižné a logicky správne. Dlhý výklad deti unavuje a ony zároveň strácajú pozornosť a záujem. Základným stavebným kameňom komunikácie s deťmi je dobré slovo a pochvala, pretože tieto dve veci otvárajú cestu k vašim zverencom (Brúna a kol.,2007).

2.7 Analýza didaktickej interakcie

Metódy skúmania didaktickej interakcie podľa Janíka (2013) obvykle zahŕňujú kvantitatívne smernice vrátane časových relácií, ako aj kvalitatívne aspekty činnosti učiteľa a žiakov. Rada metód založených na pozorovaní didaktickej interakcie v telesnej výchove môže slúžiť nie len k výskumným účelom, ale aj k sebareflexii učiteľa, či hodnotení vyučovacích pokusov študentov v ich pregraduálnom vzdelávaní. Interakčné metódy sú preto považované za základ posúdenia a rozvíjania kvality výučby v hodinách telesnej výchovy (TV).

2.7.1 Charakteristika ADI

Süss a Marvanová (2009) uvádzajú, že metóda ADI bola vyvinutá na UK FTVS kolektívom pracovníkov pod vedením prof. Dobrého v 80. rokoch 20. storočia. Slúži k hodnoteniu vyučovacieho (tréningového) procesu a opiera sa o kategoriálny systém pozorovania.

Dobrá a kol. (1997) charakterizujú analýzu didaktickej interakcie (ADI) je výskumnú metódu využívajúcu pozorovacie, záznamové a výpočtové techniky. Tie umožňujú získať empirické dáta o činnostiach účastníkov didaktického procesu učiteľov – žiakov, napríklad vo vyučovacej jednotke v hodinách telesnej výchovy. Pod didaktickou interakciou rozumieme všetko to, čo sa deje medzi účastníkmi didaktického a čo je podstatné z hľadiska ich vzájomného pôsobenia a žiaduceho efektu. Vzájomné vzťahy nie sú obvykle takto prístupné, a preto je nutné vychádzať z charakteru didaktickej interakcie.

ADI umožňuje na základe získaných empirických dát reprodukciu didaktického procesu. Pomocou nej je možné zaznamenávať dej vo vyučovacej jednotke a formulovať taktiež rôzne výskumné úlohy, ktoré by odpovedali na otázky týkajúce sa didaktického

procesu a to aký je, aký bol a aký by mal byť. Veľkou prednosťou analýzy ADI je spoľahlivosť a časová neobmedzenosť.

Spracované a získané didaktické fakty je možné uchovať aj pre ďalšie výskumy v iných oboroch. Hlavnou podstatou je kategoriálny systém, v ktorom sú vymedzené a utriedené všetky poskytované informácie získané konkrétnym pozorovaním (Dobrý, Svatoň, Šafaříková, Marvanová, 1997).

2.7.2 Kategoriálny systém analýzy didaktickej interakcie

Metóda ADI hovorí o vzťahu medzi učiteľom a žiakom, v našom výskume je však aplikovateľná na vzťah tréner – zverenec (hráč). Podľa zmienených autorov vychádza z princípu 9 kategórií, ktoré členíme na :

- formy chovania učiteľa,
- formy chovania žiaka, alebo skupiny žiakov vo funkcií,
- formy prejavu učiteľa,
- postojovú aktivitu a mieru vyjadrenia vecného obsahu,
- druh činnosti, ktorá je predmetom didaktickej interakcie,
- činnosť žiaka, skupiny a cele triedy, vyjadrujúca súčasný vzťah k ostatným účastníkmi didaktického procesu.

Podľa Dobrého, Svatoňa, Šafaříkovej a Marvanovej (1997) sa ADI skladá z 9 kategórií, ktoré obsahujú 78 subkategórií. Podstata tejto metódy spočíva v činnosti učiteľa, v našom prípade budeme hovoriť o trénerovi (vzťah tréner – zverenec). Pre náš výskum sme zvolili 2 kategórie, a to kategórie číslo 1 a 4, ktoré si podrobnejšie priblížime.

Do **kategórie 1** spadajú formy a chovania trénera, ktoré zaujímajú z veľkej časti všetku jeho činnosť. Súčasťou tejto kategórie sú tieto subkategórie:

- *Inštrukcia* – je to forma chovania vzťahujúca sa k novej činnosti zverencov, určujú a popisujú novú činnosť (stanovený učebný cieľ) zverencov. Pomocou inštrukcií sú jednotlivé činnosti zahájené, ukončené a rovnako poukazujú na problematické miesta, ktoré sú pre danú činnosť typické. Je možné hovoriť, že sa jedná o náznak, slovnej dopomoci k činnosti, s ktorou bol zverenec/hráč oboznámený
- *Korekcia* – forma chovania, vyžadujúca bez meškania, či časovej odozvy oddialenú zmenu v predvádzanej činnosti.

- *Spätná informácia* – forma chovania, ktorá sa vzťahuje k priebehu, alebo ku konečnému výsledku vykonanej činnosti - jedná sa o hodnotiacu činnosť, či jej výsledok
- *Oznámenie* – forma chovania, ktorá nemá podobu inštrukcie, korekcie, alebo spätnej väzby.
- *Dotaz* – forma chovania vyžadujúca odpoveď, napomáha pri vysvetlení stavu – odstraňuje nejasnosti, nepresnosti.
- *Recepcia* – forma chovania, zameraná na príjem rôzneho zdieľania, odpovedí, dotazov v priamej komunikácii medzi komunikátormi.
- *Pozorovanie* – forma chovania, jej podstatou je hodnotenie výkonov, dohľad na dodržiavanie pravidiel.
- *Spoluúčasť* – forma chovania (bez hovoreného prejavu), ktorá predchádza možným vznikom úrazu – prejavuje sa aktívnou spoluúčasťou na činnosť so žiakmi – hovoríme o dopomoci, čo záchrane
- *Nejasná situácia* – situácia, pri ktorej je učiteľ vyrušovaný rôznymi mimo vyučovacími zásahmi – je viazaný prípravou pomôcok, kontrolou podmienok – čas, bezpečnosť

V 2. **kategórii** sú zahrnuté formy chovania žiaka/zverenca vo funkciách. Jej subkategórie sú nasledujúce:

- *Inštrukcia*
- *Korekcia*
- *Spätná informácia*
- *Oznámenie*
- *Dotaz*
- *Recepcia*
- *Pozorovanie*
- *Posudzovanie*
- *Záchrana*
- *Necvičebná úloha*
- *Demonštrácia*

Formy chovania skupiny žiakov/zverencov sú obsiahnuté v **kategórii 3.** „Skupina žiakov vo funkciách“ je výkon roly (úlohy), do ktorej bola skupina žiakov poverená učiteľom a prevzala niektoré jeho rozhodnutia a úlohy. Táto kategória má rovnaké subkategórie ako kategória 2, a preto si ju nebudeme viac charakterizovať.

O formách prejavu učiteľa/trénera pojednáva **kategória 4**. Pre túto kategóriu sú špecifické nasledujúce subkategórie:

- *Rečový prejav* – tréner hovorí k zverencom, alebo k skupine, nezaznamenáva sa pohyb z miesta na miesto, zmena miesta (lokomoce).
- *Rečový a pohybový prejav* – tréner súčasne slovne popisuje činnosť a predvádza ju .
- *Pohybový prejav (spojený s mlčaním)* – tréner predvádza činnosť pohybom
- *Non verbálny akustický prejav* – vzťahuje sa ku všetkým neverbálnym prejavom trénera (písknutie, tlesknutie, atď.).
- *Mlčanie (bez výrazného pohybového charakteru)* – vzťahuje sa k situáciám, keď tréner mlčí, bez výrazného pohybového prejavu.
- *Taktilný prejav.*
- *Písomný prejav (spojený s prípadným rečovým prejavom).*
- *Obrazový prejav (spojený s prípadným rečovým prejavom).*
- *Non verbálny a akustický prejav.*
- *Taktilný a rečový prejav.*

S druhmi postojovej aktivity a miery vyjadrenia vecného obsahu sa stretávame v **kategórii 5**. Postojová aktivita zisťuje odlišnosti medzi integráciou, dominanciou a neutrálnosťou.

- *Integrácia* – prejavuje sa podporou aktivity žiakov, slovnou, alebo pohybovou pomocou, vysvetlením hlbších súvislostí, tzv. štruktúrou učiva (čo robiť a ako to robiť), pozitívnym povzbudením, pochvalou, súhlasom, potvrdením, odmenou, kladným hodnotením, alebo žartom.
- *Dominancia* – prejavuje sa prinútením k novej činnosti, ktorá sa bezprostredne očakáva. Ďalej je možné ju prejaviť kritikou, negatívnym hodnotením, zákazom, odmietnutím, iróniou, trestom, vylúčením
- *Neutrálnosť* – neprejavuje sa integráciou, ani dominanciou.

Typickými subkategóriami sú:

- *Integrácia vyjadrená vecným obsahom.*
- *Integrácia so zamlčaným vecným obsahom.*
- *Dominancia s vyjadreným vecným obsahom.*
- *Dominancia so zamlčaným vecným obsahom.*
- *Neutrálnosť s vyjadreným vecným obsahom.*

- *Neutrálnosť so zamlčaným vecným obsahom.*

6. kategória zahŕňa druhy činnosti, ktoré sú predmetom didaktickej interakcie, jej podstatu tvoria subkategórie:

- *Učebná činnosť.*
- *Organizačná činnosť, prípravná činnosť, poradová, záchrana.*
- *Sociálne mravné chovanie.*
- *Pozdrav.*
- *Nefunkčná činnosť bez didaktického významu.*

Obsahom **7. kategórie** sú druhy činnosti žiaka, vymedzujúce súčasný vzťah učiteľa v didaktickej interakcii k žiakovi. Subkategórie sú nasledujúce:

- *Priama recepcia.*
- *Nepriama recepcia.*
- *Výkon činnosti pod priamou kontrolou.*
- *Výkon činnosti bez priamej kontroly.*
- *Štúdium písomných a obrazových informácií pod priamou kontrolou.*
- *Štúdium písomných a obrazových informácií bez priamej kontroly .*
- *Prejav vlastnej iniciatívy.*
- *Odpoveď.*

V **8. kategórii** sa stretávame s druhmi činnosti žiaka, vymedzujúce súčasný vzťah učiteľa v didaktickej interakcii ku skupine. Posledná **9. kategória** obsahuje druhy činnosti celej triedy, alebo zostávajúcej časti triedy, vymedzujúce súčasný vzťah učiteľa v didaktickej interakcie ku skupine. Kategórie 8 a 9 majú zhodné subkategórie ako kategória 7.

3. Cieľ, úlohy a výskumne otázky práce

3.1 Cieľ práce

Hlavným cieľom mojej diplomovej práce je analýza chovania a vplyvu futbalového trénera na hráčov v priebehu dvoch prvoligových zápasov. Hráči spadajú do kategórie starších žiakov U14, ktorá odpovedá ročníku narodenia 2002. Použijeme metódu Analýzy didaktickej interakcie (ADI), zloženú z 9 kategórií, obsahujúcu niekoľko subkategórií, zo ktorých aplikujeme kategóriu 1 a 4, pojednávajúci o formách a prejavoch chovania trénera. Pre tento vek je veľmi dôležitý špecifický prístup trénera k zverencom, ktorý nie len spočíva v účelnom spôsobe podávania inštrukcií, ale taktiež predovšetkým vo vhodnej motivácii, povzbudzujúcej k lepším výkonom.

3.2 Úlohy práce

Pre realizáciu výskumu boli stanovené nasledujúce úlohy:

- zvoliť výskumný súbor, futbalového trénera SK Slavia Praha U14,
- zvoliť obdobie pre zber dát,
- zvoliť odpovedajúce podmienky pre realizáciu výskumu,
- štúdium odbornej literatúry podávajúcej informácie k riešeniu problému,
- zaobstarat' audiozáznamy a videozáznamy výstupu futbalového trénera,
- zaškolenie v metóde analýzy didaktickej interakcie,
- aplikovať vybrané kategórie 1 a 4
- analyzovať a vyhodnotiť získané výsledky,
- zostaviť závery do výskumnej záverečnej správy.

3.3 Výskumné otázky

Pred realizáciou samotného výskumu sme si stanovili nasledujúce otázky:

1. *Akým spôsobom boli podávané inštrukcie trénera k hráčom počas predzápasovej prípravy v priebehu dvoch nami zvolených zápasoch?*

2. *Nájdeme odlišnosti v spôsobe podávaníu inštrukciu medzi prvým a druhým polčasom v oboch zápasoch?*
3. *Bola hráčom poskytnutá dostatočná korekcia zo strany trénera v priebehu polčasovej prestávky v oboch zápasoch?*
4. *Doplňoval tréner rečové inštrukcie neverbálnymi pokynmi?*
5. *Budú súčasťou všetky formy chovania nami zvolených kategórií prejavu futbalového trénera počas oboch futbalových zápasov?*

4. Metodika práce

4.1 Charakteristika výskumného súboru

Analýza vyučovacej činnosti bola uskutočnená na futbalovom trénerovi. Pre náš výskum sme zvolili trénera SK Slavia Praha, ktorý v súčasnosti svoju trénerskú činnosť zameriava na mladších žiakov kategórie U12. Jedným z hlavných dôvodov pre voľbu tohto trénera bola a je moja spolupráca spoločne s ním vo futbalovom klube SK Slavia Praha v kategórií U12 a U14. Aby sme získali potrebné informácie, bolo nevyhnutné realizovať osobný rozhovor so skúmanou osobou.

Tréner SK Slavia Praha

Vek nášho sledovaného probanda je 29 rokov. Je absolventom z roku 2013 UK FTVS, obor manažment telesnej výchovy a športu. S futbalom začínal rokom 1994 v rodnom Tachove, po 7 rokoch prestúpil do žiackej kategórie U15 SK Slavia Praha, kde hrával až po starší dorast U19. Po ukončení hráčskej kariéry v roku 2007, pozíciu hráča vymenil za pozíciu trénera. V sezóne 2007/2008 začal ako asistent trénera a nasledujúce roky prešiel všetkými mládežníckymi kategóriami od U11 až po U18. V súčasnosti sa venuje koučovaniu 9 rokov a je hlavným trénerom kategórie mladších žiakov U12, ako aj sekretárom mládeže v klube SK Slavia Praha.

4.2 Postup práce

4.2.1 Zhotovovanie záznamu prejavu futbalového trénera

Podstatu nášho výskumu tvorí 8 videozáznamov a 8 audiozáznamov, u ktorých sme boli schopní aplikovať metódu ADI. Videozáznamy boli sprostredkované digitálnou videokamerou Sony HDR-CX240 s optickým priblížením 27x a vysoko kvalitným LCD displejom s uhlopriečkou 2,7“. Jedná sa o kompaktnú full HD kameru vybavenú snímačom Exmor R. Prostredníctvom širokouhlého záberu sme schopní zachytiť jednotlivé detaily. Rovnako sme postupovali aj pri zhotovovaní zvukovej nahrávky za pomoci diktafónu. Využili sme kompaktný prístroj Sony ICD-PX240, ktorý pre záznamy disponuje vnútornou pamäťou

s kapacitou 4GB. Záznam audia prebieha v univerzálnom formáte mp3. Jedinou odlišnosťou medzi týmito dvoma meranými nástrojmi je prenos dát do počítača. Veľkou výhodou videokamery je vyberateľná pamäťová karta o veľkosti 32GB, uľahčujúca proces prenosu záznamu, avšak u diktafónu sme boli nútení použiť USB kábel, ktorý je menej praktickejší ako pamäťová karta. Dôležitú úlohu tvoril program Windows Media Player, umožňujúci dané záznamy pozastaviť, pretáčať a nanovo uviesť do chodu. Taktiež umožňuje sledovať ubiehajúci čas, po ktorom daný záznam prebieha.

Zber dát bol uskutočňovaný pri 2 prebiehajúcich futbalových zápasov kategórie starších žiakov U14, pričom prvý sledovaný zápas sa konal v Pardubiciach v areáli ZŠ Ohrazenice medzi tímami FK Pardubice – SK Slavia Praha. Druhý sledovaný zápas prebiehal v Prahe v areáli tréningového centra v Edene medzi tímami SK Slavia Praha – FC Hradec Králové. Našu pozornosť sme sústredili na trénera futbalového klubu SK Slavia Praha pri podávaní inštrukcií a pokynov na hráčov počas priebehu oboch našich vybraných zápasov. Celkovú dobu, pri ktorej sa dané zápasy odohrali sme si rozdelili na 4 úseky a to predzápasovú prípravu, prvý polčas, polčasovú prestávku a druhy polčas.

Testovaná situácia bola zahájená v kabíne, kde sa hráči pripravovali na zápas. Po príchodu trénera mu bol pridelený diktafón, uložený v látkovom vrecúšku zavesený na trénerovom krku. Tréner zastával pozíciu u dverí, na ktorých bola nalepená taktická tabuľa, na ktorú zaznamenával a popisoval jednotlivé kroky a herné zápasové situácie. Z tohto dôvodu sme kameru upevnenú na statíve aplikovali priamo naproti trénerovi, aby sme zachytili jeho celkový postoj.

Po ukončení predzápasovej prípravy sa hráči spoločne s realizačným tímom presunuli na hraciu plochu, kde prebehla predzápasová rozcvička vedená mnou, ako asistentom trénera. V tomto prípade bol diktafón pozastavený a následne znovu spustený pri zahájení hry, kde sme opäť zaznamenávali hlasové inštrukcie hlavného trénera, smerované k práve prebiehajúcemu zápasu. Kamera bola využitá len v predzápasovej príprave a o polčasovej prestávke, avšak diktafón bežal celú dobu nami stanovenými úsekmi futbalového zápasu. Priebeh zaznamenávaného záznamu sa v oboch zápasoch zhodoval, priebeh bol takmer identický.

4.2.2 Kódovanie

V súčasnosti vo sfére vedy a techniky vidíme progres vývoja nástrojov a metód, ktorými skúmame jednotlivé dáta. V našom procese výskumu nám pomohla audiovizuálna

technika, ako aj analýza didaktickej interakcie, ktorá je hlavným jadrom pri realizovaní našich výsledkov z jednotlivých pozorovaní. Dnes môžeme zaznamenávať a sledovať jednotlivé činnosti učiteľa/trénera a žiakov pomocou elementárneho programu vytvoreného v tabuľkovom procese Microsoft Excel od firmy Microsoft. Veľkú funkciu pri tvorbe tohto programu zohráva personál katedry športových hier z Fakulty telesnej výchovy a športu Univerzity Karlovej, ktorý tento projekt vytvoril. Pri použití tejto aplikácie je potrebné odborné preškolenie od osvedčeného odborníka, alebo znalca, ktorý túto aplikáciu v minulosti už použil a má skúsenosti ako postupovať pri spracovaní výsledkov. V našom prípade sa jedná o Mgr. Kristýnu Hubenú, ktorá sa touto metódou zaoberá.

Na úvod kódovania nameraných výsledkov je pre rýchlejší a kvalitnejší postup práce zaobstarat' 2 počítače, aby sme dané programy otvorili jednotlivito a oddelene. Na prvom počítači si otvoríme Windows Media Player, pomocou ktorého budeme sledovať náš audiovizuálny záznam. V druhom počítači spustíme program, ktorý nám slúži na vyhodnotenie a spracovanie našich nameraných dát. Práca a postup vyhodnotenia v programe je prostý a orientácia bezproblémová. Najprv vyplníme údaje na prvej stránke pracovného listu s menom a priezviskom hodnotiteľa, pozorovanú osobu a téma výstupu našej práce. Po kompletnom zaznamenaní všetkých údajov (dátum, čas, miesto) prejdeme na zahájenie analýzy, ktorá uvedie aplikáciu do procesu. Vždy označíme požadovanú položku, ktorú nám program ponúkne. Po „odkliknutí“ sa program automaticky presunie k ďalšej kategórii a takto postupujeme až na záver k poslednej kategórii. Pre náš výskum je dôležitá 1. a 4.kategória, ktorými sledujeme formy chovania a prejavu trénera.

Po vyplnení všetkých kategórií sa dostaneme na koniec analýzy, ktorá nám ponúkne nasledujúce varianty ukončenia procesu:

- Ďalších 5 sekúnd – program sa presunie nanovo na prvú kategóriu a my môžeme hodnotiť ďalších nasledujúcich 5 sekúnd záznamu.
- Rovnaký čas – program sa pretočí na začiatok, ale čas zostáva rovnaký, táto možnosť sa používa pokiaľ v rovnakom čase je viac jednotiek didaktickej interakcie.
- Ukončenie záznamu – umožňuje úplne ukončenie analýzy.

V priebehu práce je nutné získané výsledky postupne uložiť, aby sme predišli k nečakanej strate dát. Záverom kódovania sú pre nás výstupné informácie, ktoré a vyhodnotíme vo výsledkovej časti diplomovej práce

4.2.3 Spracovanie dát

Po skončení celkovej analýzy našich výsledkov, program vytvorí tabuľku, v ktorej sledujeme nasledujúce údaje a informácie:

- Vstupné informácie
  1. Meno a priezvisko hodnotiteľa.
  2. Meno a priezvisko pozorovanej osoby (trénera).
  3. Téma výstupu.
  4. Čas zahájenia analýzy.
- Výstupné informácie
  1. Čas ukončenia.
  2. Jednotlivé kategórie analýzy didaktickej interakcie.
  3. Celkovú čestnosť znakov v danej kategórii.
  4. Čestnosť znaku v kategórii vyjadrenú v percentách (%).

Dôležitú úlohu pri práci s programom zohráva konečné vyhodnotenie našich nameraných výsledkov. Celkovú čestnosť program spracuje sám a namerané hodnoty nemusíme kontrolovať inými matematickými postupmi. Jednotlivé kroky pri bilancovaní našich výsledkov v programe sú jednoduché a zaučenie postupov pri práci veľmi rýchle.

4.3 Metódy práce

Aby sme dosiahli konkrétnych výsledkov využili sme niekoľko metód aplikovateľných pre náš výskum. Prvou metódou bolo **pozorovanie**. Švaříček, Šed'ová a kol. (2014) považujú pozorovanie za jednu z najstarších metód zberu dát v kvalitatívnom výskume. Hendl (2012) označuje pozorovanie ako snahu zistiť, čo sa v skutočnosti naozaj odohráva. Táto metóda je veľmi náročná, a ako uvádza Skalková a kol. (1983) je pre ňu nevyhnutá kvalitná príprava pozorovateľov.

Boli sme aktérmi zúčastneného pozorovania. Podľa Hendla (2012) môžeme pozorovaním popísať čo sa kde deje, kto sa toho účastní, kedy a kde sa veci odohrávajú a z akého dôvodu sa objavujú. Zúčastnené pozorovanie je vhodné radiť do situácie, kedy je daný jav málo preskúmaný. Zároveň existujú rozdiely v pohľade každého člena, i nečlena skúmanej skupiny, kedy jav nie je z cele prístupný pohľadu osôb mimo skupinu.

Hendl (2012) na pozorovateľa nehl'adí ako na pasívneho registrátora dát, stojaceho mimo sledovanú oblasť, ale ako na účastníka v danom dianí sociálnej situácie, v ktorej sa predmet vyskytuje. Jeho činnosť spočíva v zbere dát, zatiaľ čo sa prirodzene podieľa na vývoji životných situácií. Pozorovateľ je spoločne s pozorovaným v osobnom vzťahu. Aby pozorovanie prebiehalo z cele bezchybne, formulujú niektorí autori ako Skalková a kol. (1983), Chráska (2007) nasledujúce požiadavky:

- Skutočnosť objektu pozorovania – pozorovateľ si vpred musí určiť, načo presne chce sústrediť svoju pozornosť.
- Zameranosť pozorovacieho cieľa – čo je potrebné všetko zistiť.
- Organizácia pozorovania – ako budú pozorované javy registrované.
- Presný záznam pozorovania – akým spôsobom budú získané dáta analyzované a vyhodnotené.

Pozorovanie je metóda, ktorá nesie pozitíva, ako aj negatíva. Jednotlivé aspekty charakterizovali Šed'ová a Švaříček (2007). Do pozitív zaraďujú:

- Pozorovanie umožňuje deskriptívne zachytiť čo sa deje a akú podobu má daná situácia.
- Poskytuje pochopenie celého kontextu, v ktorom sú situácie odohrávané.
- Umožňuje bádatel'ovi, aby bol voči problémom otvorený a aby sa nespoliehal len na koncepcie, ktoré popisujú daný jav v danej teoretickej literatúre.
- Odkrýva rutinné situácie, ktorými sa nikto skôr nezaoberal.
- Má schopnosť ukázať situácie tak, ktoré by sa dali ťažko objaviť.
- Vedie k utvoreniu vlastného názoru bádatel'a na pozorované javy.

Ako negatíva označujú:

- Nepravdepodobnosť záznamu rovnakých výsledkoch dvoch výskumníkov, vyskytuje sa tiež „výberové vnímanie“.
- Vplyv prítomnosti pozorovateľa na skúmaný subjekt.
- Strata objektivity pozorovateľa.

Rovnako ako pozorovanie, tak aj **obstaranie videozáznamu** môže negatívne ovplyvniť celkový priebeh skúmanej situácie, čo bolo ďalšou metódou v našom výskume. Táto metóda môže mať značný dopad na prirodzené chovanie sledovaných osôb. Gavora (2010) odporúča sa na túto metódu obrátiť iba v prípade, že sa jedná o výskum zameraný na presnú a podrobnú analýzu verbálnej a neverbálnej komunikácie medzi zúčastnenými. Rovnako tak upozorňuje na skutočnosť, že tento jav nejde zachytiť inak, ako obstaraním nahrávky. Obstaranie videozáznamu poskytuje zachytenie video dát, tzv. audiovizuálne dáta, ktoré sú zahrnuté

v situačných kontextoch. V súčasnosti je táto metóda čím ďalej viac využívanjšia, dokonca je realizovaná aj v pedagogických výskumoch.

Pri obstarávaní videozáznamu sme volili bežnú videokameru s použitím statívu, na ktorom bola upevnená. Samotná kamera však nezaručí, že záznam bude dostatočne kvalitný na to, aby sme boli schopný náš zámer z videozáznamu celkovo vystihnúť. Preto je veľmi dôležité držať sa niekoľkých rád, ktoré uvádzajú Miková a Janík (in Šeďová a Švaříček, 2007):

- pri natáčaní v uzavretej miestnosti, by mala byť poloha kamery volená tak, aby kameraman stal chrbtom k oknu,
- pre väčšiu efektivitu obrazu je vhodné využiť umelé osvetlenie (odporúča sa rozsvietiť č najviac svetiel v miestnosti),
- pokiaľ je natáčaná skupina osôb, je dobré použiť širokohlý konvertor, ktorý rozširuje uhol záberu,
- ďalšie možnosti pre kvalitu záznamu je využitie klopového mikrofónu pre zlepšenie zvuku.

Ako sme už spomínali u pozorovania, ktoré so sebou prinášajú pozitívne i negatívne účinky, tak aj obstarávanie videozáznamu neoplýva iba výhodami. Túto problematiku sformulovali Miková a Janík (in Šeďová a Švaříček, 2007):

➤ *Výhody*

- Možná analýza situácie časovej a priestorovej nezávislej na jej priebehu.
- Jednotlivé nahrávky môžeme sústavne opakovanie premieta.
- Získaný videozáznam je možné využiť pre rôznorodé výskumné účely, môže mať tiež vlastnosť spätnej informácie, ktorá je pokutovaná osobe na danom videozázname, či ako ukážka zachytenej reality.

➤ *Nevýhody*

- Záznamy môžu byť skreslené, sledovaná osoba sa chová pred kamerou lepšie než v skutočnosti, alebo je skreslenie zapríčinené pociťujúcou nervozitou z videokamery pred sebou.
- Selektivita záberu videokamery.
- Neprofesionalita video kameramanov – požadujú patričné skúsenosti s aplikáciou videokamery, preto sa odporúča školenie, kde sa osoby naučí s kameru zachádzať a získajú s natáčaním skúsenosti.

Mimo videonahrávok sme manipulovali taktiež s audio nahrávkami obstarávanými diktafónom zaveseným na krku skúmaného. Diktafón zachytil presnejšie hlasový prejav než tomu bolo u videozáznamu. Umožnil nám presnejšiu analýzu rečových inštrukcií a mohli sme bez akýchkoľvek problémov pozorovanému obsahu porozumieť.

Pre obe tieto metódy je nutné, aby bol dodržaný zákon o ochrane osobných údajov zákon č. 101/2000 Sb. Je to z toho dôvodu, že je narábano s osobnými dátami participantov pri obstarávaní záznamu, ktoré sú súčasťou výskumu a súvisia s jeho zahájením, pre ktorý je kľúčový súhlas sledovaných osôb. Rovnako všetci zúčastnení musia byť oboznámení s využitím záznamov, uchovaných len u hlavného riešiteľa, a jedine na zažiadanie samotného účastníka mu budú poskytnuté jeho vlastne videa, či nahrávky.

Rovnako ako video, tak aj audio nahrávky sme analyzovali prostredníctvom metódy *analýzy didaktickej interakcie*. Táto metóda sa nám zdala ako najvhodnejšia voľba pre náš výskum, kde sme sa zamerali na chovanie (celkový prejav, spôsob podávania a odlišnosti inštrukcií) futbalového trénera. Je schopná vystihnúť jeho činnosť po stránke výchovnej, ako aj vzdelávacej. Analýza didaktickej interakcie odкрýva všetky činnosti trénera, zverencov (hráčov), ale aj celej skupiny. Pre nás je však podstatná len činnosť trénera v priebehu dvoch ligových zápasov. Podrobnejšiu metódu preberáme v kapitole ADI. Vývoj ADI prešiel značným zdokonalením až do súčasnosti v podobe počítačového programu.

Poslednou metódou bol *rozhovor*, vďaka ktorému sme získali potrebné osobné informácie o sledovanej osobe. Rozhovor nesie tiež označenie interview, ktoré Chráska (2007) definuje ako zoskupenie dát o pedagogickej realite, sústredujúcej sa hlavne na rečovú oblasť komunikácie tázateľov a respondentov. Gavora (1997) zaraďuje rozhovor do výskumných metód, majúcich schopnosť preniknúť do hĺbky motívov a postojov respondentov, pričom im poskytuje slobodu odpovedi. My sme zvolili neštruktúrovaný rozhovor, jeho podstata spočíva v schopnosti napodobniť prirodzenú komunikáciu. Tázateľ si musí vpred stanoviť zámer, na ktorý sa pomocou formulovaných otázok informuje. Z toho teda vyplýva, že neštruktúrovaný rozhovor v sebe nezahrňuje vpred pripravené otázky, ktorými by výskumník pátral po konkrétnych odpovediach. Chráska (2007) vidí výhodu neštruktúrovaného rozhovoru vo voľnosti návratu tázateľa k predchádzajúcim odpovediam, čo pre neho nemusí byť príliš jasné, či pochopiteľné vôbec a v jednoduchšej spojitosti vzájomného kontaktu medzi tázateľom a respondentom, ktorý môže mať vplyv na úprimnosť prejavu.

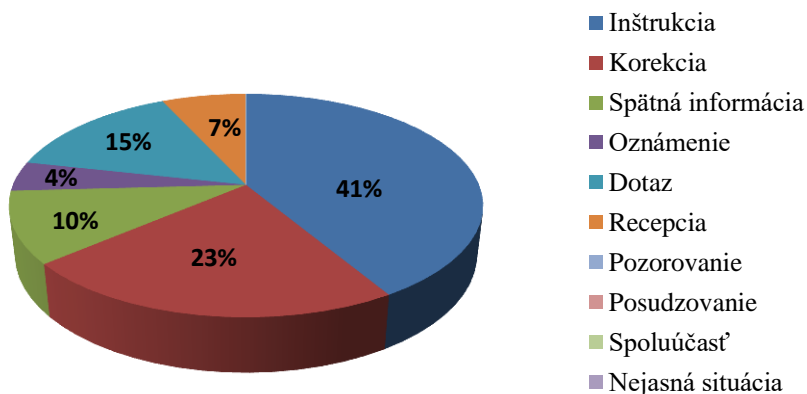
5. Výsledková časť

Prostredníctvom počítačového programu metódy ADI sme získali potrebné výsledky pre vyhodnotenie chovania futbalového trénera v dvoch zápasoch. Metóda ponúka 9 kategórií, z ktorých sme pre náš výskum aplikovali len kategóriu 1 a 4. Najprv sme analyzovali zápas medzi FK Pardubice a SK Slavia Praha, ktoré sme rozložili do konkrétnych častí a to: predzápasovú prípravu, prvý polčas, polčasovú prestávku a druhý polčas. Rovnakým poradím sme postupovali aj u druhého zápasu, odohrávajúceho sa medzi FC Hradec Králové a SK Slavia Praha.

KATEGÓRIA 1

Pod touto kategóriu spadajú formy učiteľovho chovania, členené do niekoľko subkategórií. Konkrétne sa jedná o inštrukciu, korekciu, spätnú informáciu, oznámenie, dotaz, recepciu, pozorovanie, posudzovanie, spoluúčasť a nejasnou situáciu. Nasledujúce grafy 1 - 4 vyobrazujú jednotlivé aspekty nachádzajúce sa v prejave trénera, počas častí tvoriaceho zápasu FK Pardubice – SK Slavia Praha.

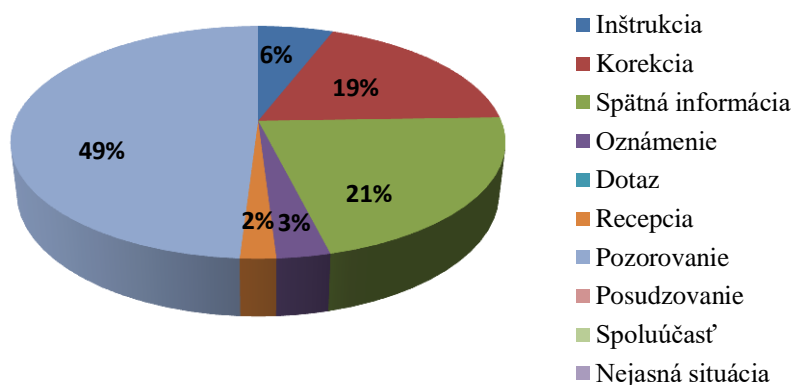
Graf 1 Predzápasová príprava FKP – SKS

Predzápasová príprava trvala 19 minút. Ako je zrejmé, inštrukcia (41%) prevyšovala nad ostatnými aspektmi a bola podstatou predzápasovej prípravy. Tréner nevynechal ani korekciu (23 %), ktorá bola predovšetkým zameraná na trénerove pokyny k hráčom, s cieľom zlepšiť a skvalitniť ich herné činnosti v zápase. V zápase často počujeme povely od trénera odohrávajúce sa pri zmene rozostavení hráčov, stratégií, alebo pri striedaní. Jedna sa o slovné

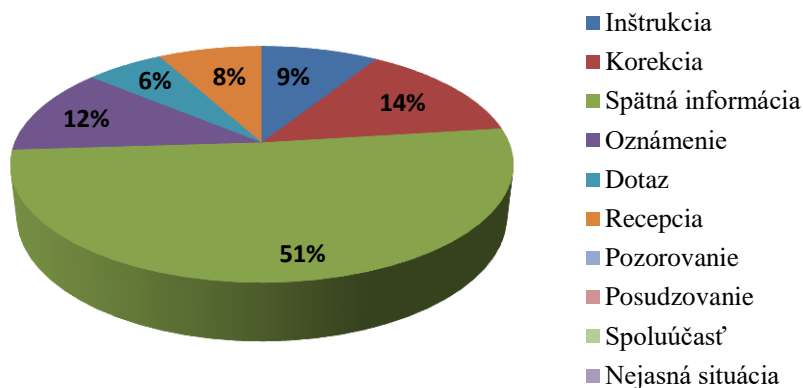
výrazy: „Adam posuň sa na pravé krídlo!“, „Čím skôr dajte loptu od nohy!“, „Skúste to krátkou rýchlo narážackou“. O niečo menšiu hodnotu sa vyskytovala u dotazu (15%), kedy slova oznámená trénerom boli kladené tak, že vyžadovali spätnú odozvu od hráčov. Zrejme sú rovnako spätná informácia (10%), recepcia (7%) a oznámenie (4%). Posudzovanie, spoluúčasť a nejasná situácia sa nevyskytli ani v jedinom momente predzápasové prípravy, preto v grafe nie sú zaznamenané, lebo dosahujú nulových hodnôt.

Graf 2 Prvý polčas FKP – SKS

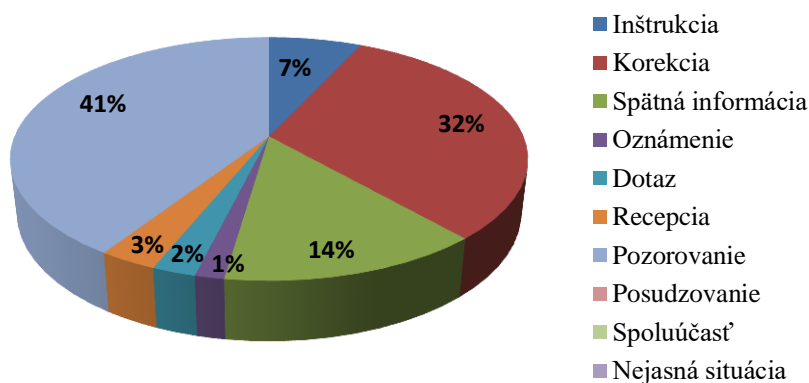
Prvý polčas z celého zápasu zaujal 35 minút. Najväčšiu časť tvorí pozorovanie (50 %), pri ktorom chovanie trénera spočívalo v zrkovom pozorovaní hry, sprevádzané rečovým prejavom, smerovaným ku hráčom hrajúcich na ihrisku. Dalo by sa povedať, že navzájom si konkurujú spätná informácia (22%) a korekcia (19%), pomocou ktorých tréner formuloval hráčom isté povely: Dotaz tvoril 6 % a nepatrné hodnoty sme zaznamenali aj u oznámenia (3 %) a recepcie (2%), kde ide o komunikáciu v priamom komunikačnom spojení: „Máte kopačky, aj chrániče?“, odpoveď: „Máme obe“. Ostatné aspekty rovnako ako v predchádzajúcim grafe nie sú zaznamenané, pretože sa v dané situácii nevyskytli.

Graf 3 Polčasová prestávka FKP – SKS

Interakcia medzi trénerom a hráčom o polčasovej prestávke, trvajúca 9 minút, prebiehala z veľkej časti formou spätnej informácie (51%). Tréner sa vracal s situáciám z prvého polčasu, ktoré hráčom zhodnotil negatívne, či pozitívne a pokúšal sa vysvetliť dôvody, ktoré tomu prechádzali. Jedná sa o zvukové prejavy ako „Výborne, krásna strela!“ , „Ndrž dlho tu loptu!, „Chlapci stojíte ďaleko od seba“! Ostatné aspekty sú na grafe č.3 vyobrazené hodnotami, ktoré sa od seba príliš nelíšia. Zastúpenie korekcie je 14 %, dotazu 12 %, inštrukcie 9%, recepcie 8% a dotazu 6%. Rozdiel medzi nimi sa pohybuje okolo 2 – 1 %, pokiaľ ich berieme v poradí podľa percentuálneho zastúpenie.

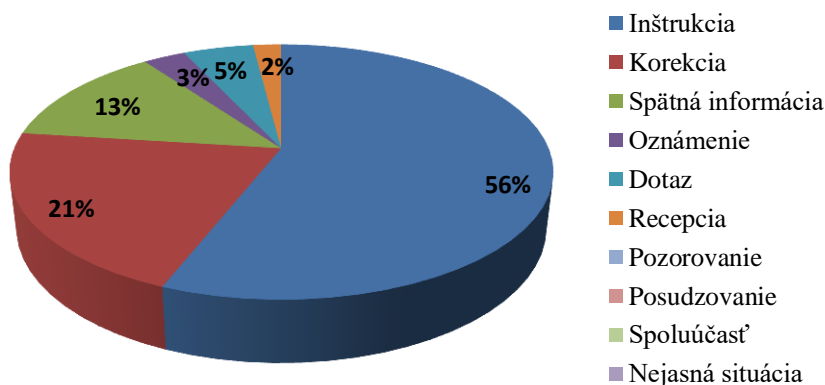
Graf 4 Druhý polčas FKP – SKS

Jak prvý tak i druhý polčas zaujímalo z veľkej časti pozorovanie (41%). Akú vhodnú stratégiu majú hráči zvoliť, tréner oznamoval prostredníctvom korekcie, dosahujúca úroveň 32%. Spätná informácia (14%) sa slovným opomenutím k hráčom, ktorí sa dopúšťali rovnakých chýb, ako v prvom polčase.

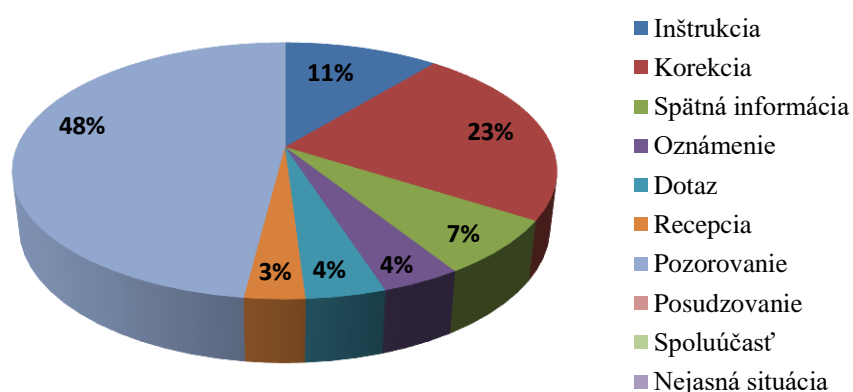
Grafy 5 – 8 znázorňujú výsledné hodnoty chovania trénera počas zápasu FCHK – SKS.

Graf 5 Predzápasová príprava SKS - FCHK

Predzápasová príprava druhého zápasu sa odohrávala 15 minút, počas ktorých mal tréner za úlohu čo najkvalitnejšie pripraviť hráčov na zápas. Polovina času z celkovej doby zaberala inštrukcia (56%), keď tréner na hráčov apeloval: „Dávid choď sa rozbehať.“, „Pravý bek na prednú tyč!“, „Bližšie k tomu hráčovi!“ Druhú časť tvorili korekcia (21%), spätná väzba (13%), dotaz (5%), oznámenie (3%), recepcia (2%). Rovnako ako u prvého zápasu sme nezaznamenali žiadne pozorovanie, posudzovanie, spoluúčasť a nejasnú situáciu.

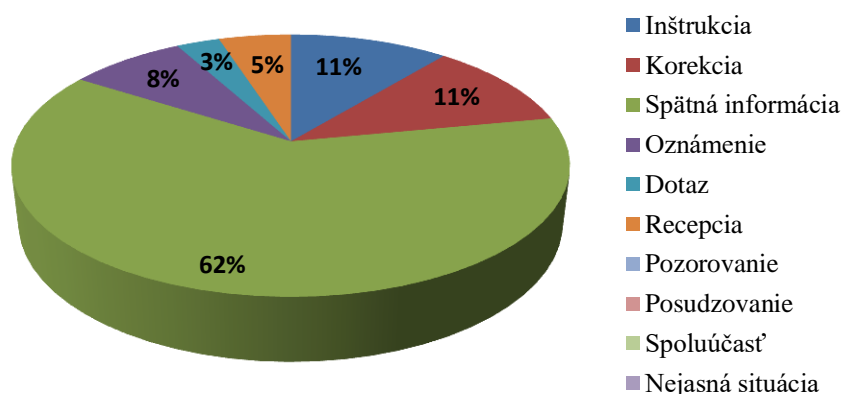
Graf 6 Prvý polčas SKS – FCHK

Na grafu 6 prevládalo pozorovanie (48%) trénera, ktorému venoval takmer polovicu času z celkovej doby 35 minút. Korekcia dosahovala hodnoty (23%), v zápase sa môže jednáť o situáciu, ak sa odohráva prečíslenie ofenzívnych hráčov nad obrannými a tréner zvolá: „Odskočte si od súpera!“, „Hlava hore!“ , Výmena miest!“. Inštrukcia dosiela hodnoty na

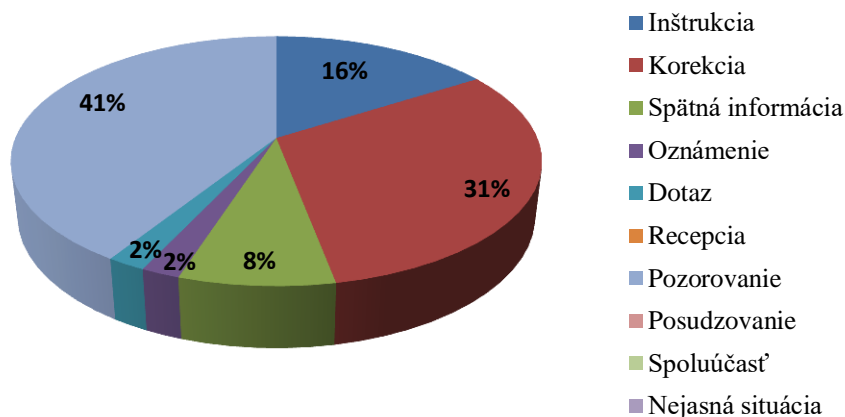
(11%), vďaka ktorým najčastejšie prebiehala interakcia medzi trénerom a hráčmi na ihrisku. Ďalšie aspekty ako inštrukcia (11%), spätná informácia (7%), oznámenie dohromady s dotazom (4%) a recepcia (3%) boli využité minimálne.

Graf 7 Polčasová prestávka SKS – FCHK

Cez polčasovú prestávku, pri ktorej tréner uskutočňoval slovný výklad k hráčom celkovo 5 minút, najčastejšie upozorňoval zverencov na situácie a chyby z prvého polčasu, ktoré popisuje spätná informácia (62%). V porovnaní s touto subkategóriou, sa ostatné vyskytujú prevažne s nižším číselným zastúpením. Rovnakých hodnôt, konkrétne 11% mala korekcia s inštrukciou, o dve percenta menej oznámenie, 5% tvorila recepcia a 3% dotaz, pomocou ktorého tréner vyžaduje od hráčov určitú odpoveď: „Všetci ste zdravotne v poriadku?“, „Ako je to možné, že dostaneme gól z rohového kopy?“, „Bojíš sa hrať tvrdo?“ , „Prečo nekomunikujete medzi sebou?“

Graf 8 Druhý polčas SKS – FCHK

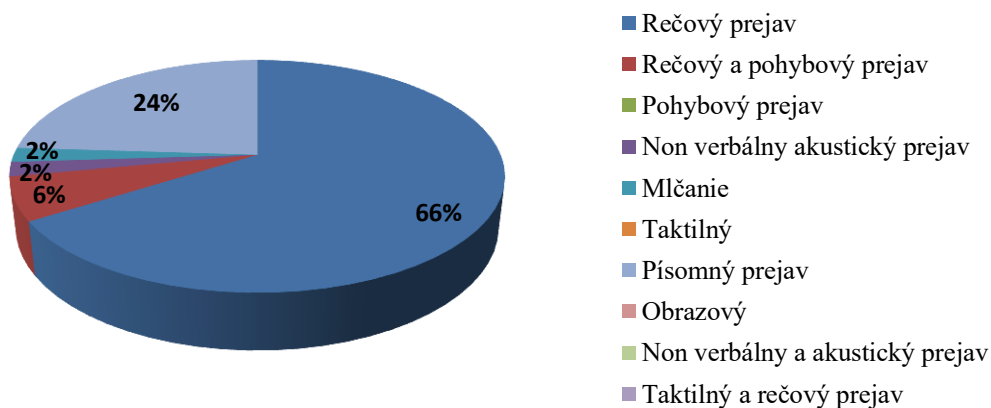

Vo veľkej miere sa tréner v druhom polčase podieľal pozorovaním (41%) a korekciou (31%). Ďalšími v poradí bola inštrukcia (16%), štvrtá najvyššia hodnota bola zaznamenaná u spätnej informácie (8%). Najmenšie zastúpené na grafe tvoril dotaz (2%) a oznámenie (2%), keď hráči neodpovedajú a prejav má iba oznamovací charakter bez odpovede: „Strelecky sme na tom lepšie ako súper.“, „Gól sme strelili v dvadsiatej šiestej minúte“. „Chlapci budúci tréning si zhodnotíme zápas“.

KATEGÓRIA 4

Do kategórie 4 radíme subkategórie, ktoré viaceri autori uvádzajú ako rečový prejav, rečový a pohybový prejav, pohybový prejav, non verbálny akustický prejav, mlčanie, taktilný, písomný, obrazový, non akustický a akustický, taktilný a rečový prejav. Výsledky prvého zápasu sme znázornili prostredníctvom grafu 9 – 12.

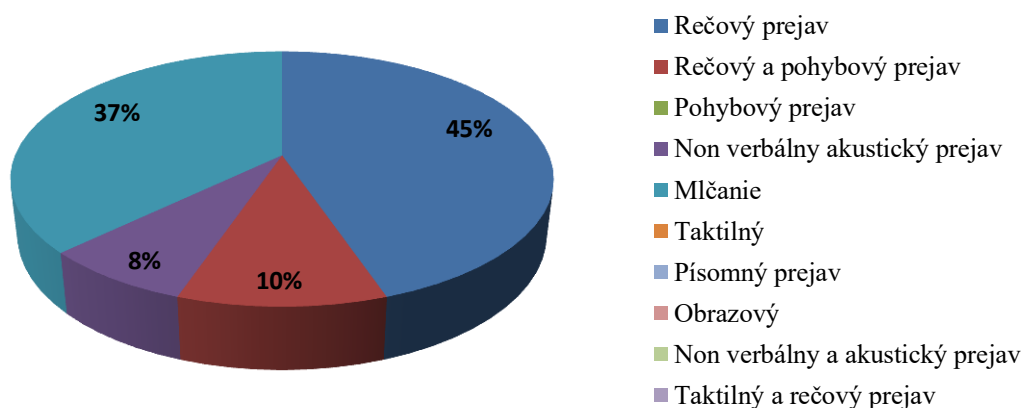
Graf 9 Predzápasová príprava FKP – SKS

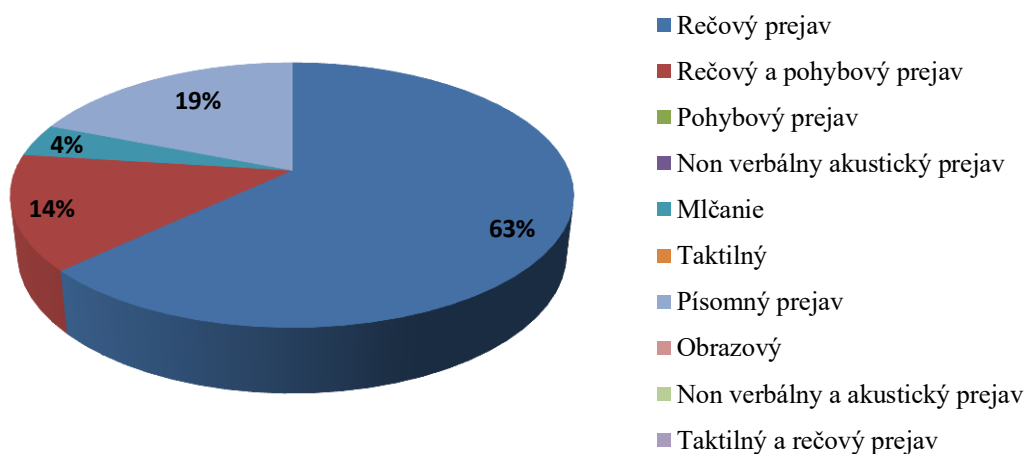
Najväčším zaznamenaným postojom v didaktickej interakcie počas predzápasovej prípravy v šatni hostí prevyšoval rečový prejav (66%). Pomocou taktickej tabule, ktorá slúži ako vhodná pomôcka pre náčrt taktiky, či herných situácií, tréner použil písomný prejav (25%). Rečový a pohybový prejav (6 %), mlčanie (2 %) a non verbálny akustický prejav (2 %) sme zaznamenali minimálne. Ostatné aspekty neboli spozorované.

Graf 10 Prvý polčas FKP – SKS

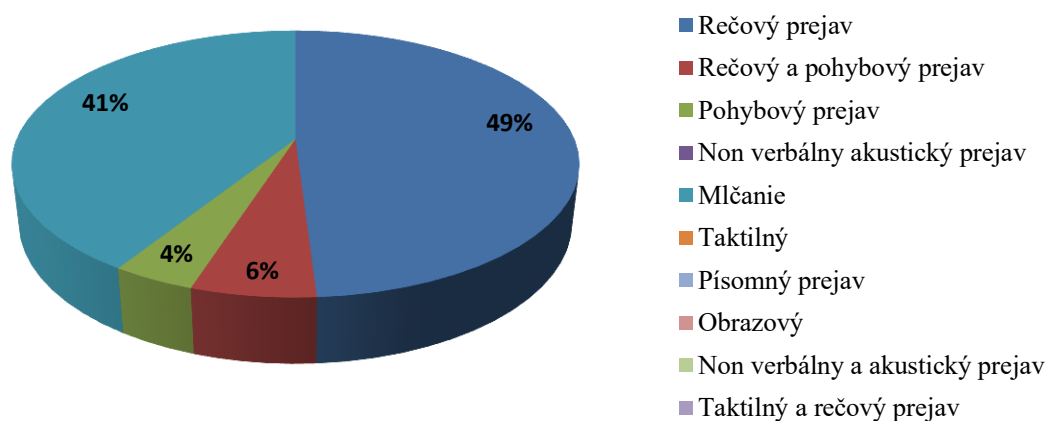
Rečový prejav (45%) spolu s mlčaním (37%) tvorili najväčšiu časť prvého polčasu, počas ktorého sme zaznamenali aj pohyb trénera smerom k hráčom, ktorý radíme do subkategórie rečového a pohybového prejavu (10%). Taktilný a rečový prejav tvorí najmenšia časť grafu (8%). S ďalšími formami sa v tomto prípade nestretávame.

Graf 11 Polčasová prestávka FKP – SKS

O polčasovej prestávke sa hráči a celý realizačný tím presunuli do šatne, kde tréner rečovým prejavom (61%) hodnotil odohraných 35 minút prvého polčasu. Pre lepšie pochopenie oznamovaných inštrukcií ku hráčom tréner využil písomnú formu prejavu (19 %). Zvládnuté herné deje v zápase, ktoré sa vyskytli v prvom polčase tréner hráčom kreslil na taktickú tabuľu. Ako je z grafu zrejmé, tréner využil všetok čas na podávanie informácii, ale v 4 % mlčal. Rečový prejav občas doplňoval pohybom (14 %).

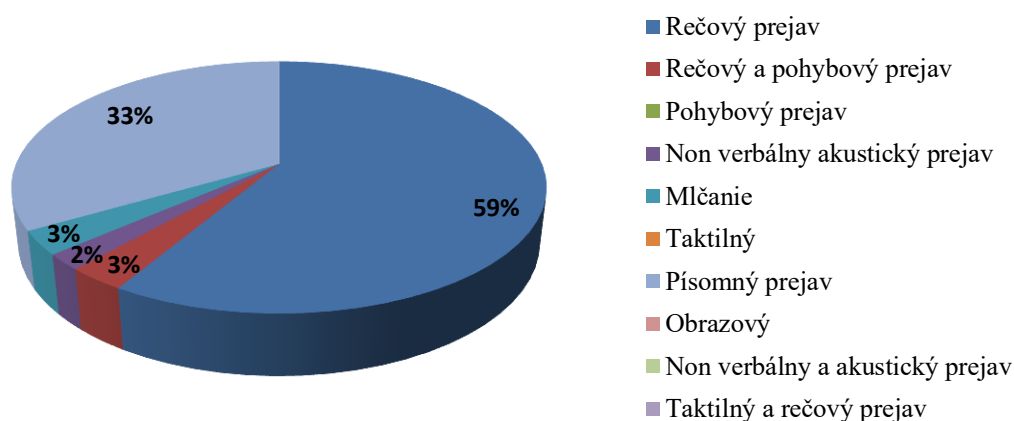
Graf 12 Druhý polčas FKP – SKS

V druhom polčase sme zaznamenali len 4 aspekty. 49 % znázorňuje rečový prejav, ktoré dopĺňa mlčanie (41 %). Z 6 % boli rečové inštrukcie sprevádzané pohybom a samotný pohyb odpovedal len 4 %.

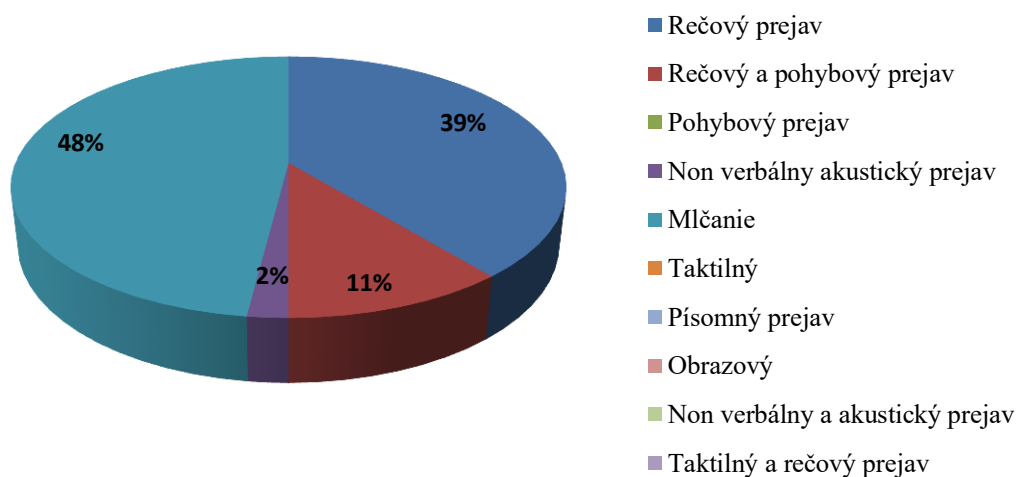
Grafy 13 – 16 odpovedajú kategórii 4 pre zápas FCHD – SKS.

Graf 13 Predzápasová príprava SKS – FKHK

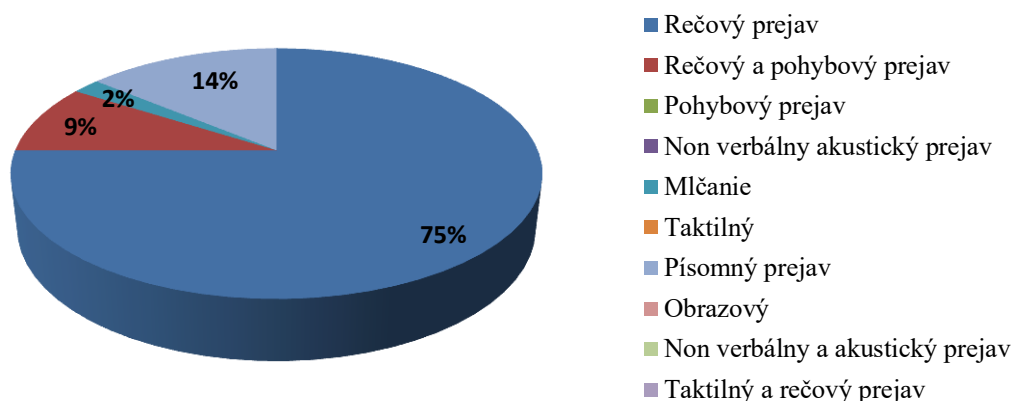
Tréner sa pred zápasom najviac venoval rečovému prejavu (59%). Aj v tejto predzápasovej príprave rovnako ako u predchádzajúceho zápasu využil písomný prejav (33%), pomocou ktorého je možné nakresliť a ukázať strategické pokyny hráčom. Rečový spoločne s pohybovým prejavom a mlčaním tvorí 3% a hodnotu o jedno percento menej zaujíma nonverbálny akustický prejav.

Graf 14 Prvý polčas SKS - FCHK

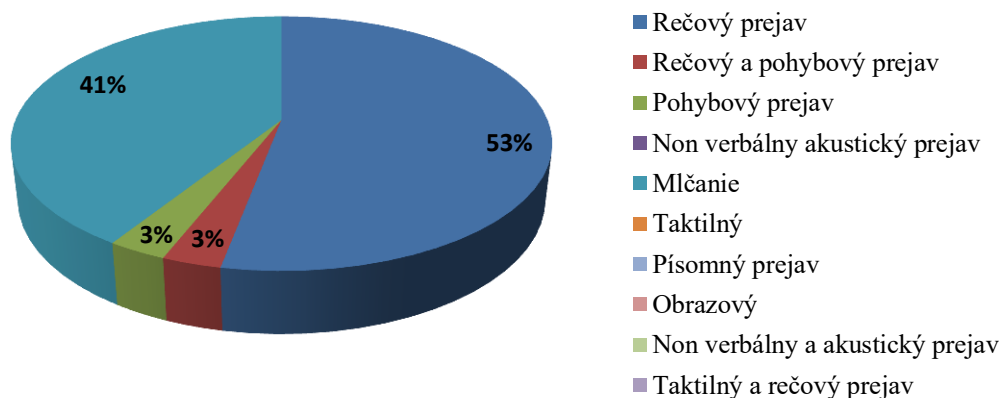
Výsledky, ktoré sme u prvého polčasu získali pri prvom zápase sú rovnaké i pri druhom. V oboch prípadoch hrá najväčšiu rolu mlčanie (48%) a rečový prejav (39%) trénera. Tretiu najvyššiu hodnotu vykazuje rečovo pohybový prejav (11%). V tomto úseku hry sme zaznamenali aj non verbálny akustický prejav (2%), ktorý sa prejavuje tlesknutím.

Graf 15 Polčasová prestávka SKS - FCHK

Počas krátkeho 5 minútového polčasového výkladu trénera, ktorý sa odohral priamo na ihrisku na lavičke náhradníkov tvoril najväčšiu časť rečový prejav. Celkovú polčasovú prestávku ešte dopĺňujú zvyšné 3 subkategórie, dosahujúce hodnoty 14 % písomný prejav, 9% rečový a pohybový prejav a 2 % mlčanie.

Graf 16 Druhý polčas SKS–FCHK

I v tejto časti zápasu opäť dominuje rečový prejav, konkrétne z 53 %. Je sprevádzaný mlčaním 41 %, ktoré sa vzťahuje k situáciám, keď tréner mlčí, bez výrazného pohybového prejavu. V poslednom sledovanom úseku hry majú posledné 2 aspekty (rečový a pohybový prejav, pohybový prejav) číselnú zhodu 3%.

Charakteristika chovania futbalového trénera počas futbalového zápasu medzi FK Pardubice – SK Slavia Praha

Celková doba a záznam sledovania chovania trénera u kategórie 1 popisujúca formy chovania trénera a kategória 4 charakterizujúca formy prejavu trénera trvala spolu 98 minút. Z toho predzápasovej príprave patrilo 19 minút, polčasovej prestávke 9 minút a obom polčasom dohromady 70 minút. Celkový počet 5 - sekundových jednotiek didaktickej interakcie je 1176 (JDI).

Následné *tabuľky č.1 a č.2* vyjadrujú celkové zastúpenie foriem jednotiek (JDI) didaktickej interakcie v celkovom priebehu zápasu. Kategórie obsahujú počet jednotiek *n* a percentuálne zastúpenie %.

Tabuľka 1 Celkový počet jednotiek *n* a % zastúpenie didaktickej interakcie v zápase č.1 kategórie 1

KATEGÓRIA 1	n	%
<i>Inštrukcia</i>	276	23,5
<i>Korekcia</i>	256	21,5
<i>Spätná informácia</i>	266	22,5
<i>Oznámenie</i>	51	4
<i>Dotaz</i>	41	3,5
<i>Recepcia</i>	29	2,5
<i>Pozorovanie</i>	261	22,5
<i>Posudzovanie</i>	0	0
<i>Spoluúčasť</i>	0	0

Tréner počas celkového priebehu zápasu, ktorý zahŕňal predzápasovú prípravu, prvý polčas, polčasovú prestávku a druhy polčas viedol svojich hráčov najviac formami inštrukcií ($n = 276$, % - 23,5), spätnej informácií ($n = 266$, % - 22,5), pozorovaním ($n = 261$, % - 22,5) a korekcií ($n = 256$, % - 21,5). Všetky tieto subkategórie majú podobné číselné hodnoty a vo veľkej miere prevyšujú položky oznámenie, dotaz a recepciu. Ako sme už spomínali, v našom výskume posudzovanie a spoluúčasť sme nepostrehli.

Tabuľka 2 Celkový počet jednotiek n a % zastúpenie didaktickej interakcie v zápase č. 1 kategórie 4

KATEGÓRIA 4	n	%
<i>Rečový prejav</i>	670	57
<i>Rečový a pohybový prejav</i>	76	6,5
<i>Pohybový prejav</i>	6	0.5
<i>Non verbálny akustický prejav</i>	12	1
<i>Mlčanie</i>	282	24
<i>Taktilný</i>	0	0
<i>Písomný prejav</i>	130	11.5
<i>Obrazový</i>	0	0
<i>Non verbálny a akustický prejav</i>	0	0

Dôkladne sme zhodnotili výsledky trénerovej práce popri podávaní pokynov k hráčom a zistili sme jednotlivé výsledky prejavu trénera. Najvyššie výsledky dosiahol rečový prejav ($n = 670$, % - 57), ktorým sa vyjadroval v rámci všetkých 4 úsekoch hry najčastejšie. Pri pozorovaní sa sledovaná osoba prejavuje mlčaním ($n = 282$, % - 24), čo tvorilo v poradí druhú najvyššie hodnoty. Treba dodať, že v modernom futbale mnoho trénerov podáva hráčom informácie pomocou písomného prejavu ($n = 130$, % - 11,5).

Charakteristika chovania futbalového trénera počas futbalového zápasu medzi FC Hradec Králové – SK Slavia Praha

Celková doba a záznam sledovania trénera u kategórie 1 popisujúca formy chovania trénera a kategória 4 charakterizujúca formy prejavu trénera trvala spolu 90 minút. Z toho predzápasovej príprave patrilo 15 minút, polčasovej prestávke 5 minút a obom polčasom dokopy 70 minút. Celkový počet 5 – sekundových jednotiek didaktickej interakcie je 1082 (JDI).

Tabuľky č.3 a č.4 vyjadrujú celkové zastúpenie foriem jednotiek didaktickej interakcie v celkovom priebehu zápasu. Kategórie obsahujú počet jednotiek (JDI) n a percentuálne zastúpenie %.

Tabuľka 3 Celkový počet jednotiek *n* a % zastúpenie didaktickej interakcie v zápase č. 2 kategórie 4

KATEGÓRIA 1	n	%
<i>Inštrukcia</i>	168	15,5
<i>Korekcia</i>	238	22
<i>Spätná informácia</i>	262	24
<i>Oznámenie</i>	68	6,5
<i>Dotaz</i>	76	7
<i>Recepcia</i>	54	5
<i>Pozorovanie</i>	216	20
<i>Posudzovanie</i>	0	0
<i>Spoluúčasť</i>	0	0

V tomto zápase najpočetnejšie dáta dosiahla subkategória spätná informácia ($n = 262$, % - 24), ktorú tréner použil najčastejšie. Korekciou ($n = 238$, % - 22) a pozorovaním ($n = 216$, % - 20) viedol hráčov taktiež dostatočne veľkou časťou. Chovaním probanda, pri ktorom sa zameriavame na príjem rôzneho zdieľania, odpovedí, dotazov v priamej komunikácii medzi komunikátormi, nazývame dotaz ($n = 76$, % - 7), ktorý tréner dal najavo v rámci všetkých štyroch sledovaných úsekov na úrovni 7 %. Ostatné číselné hodnoty jednotlivých foriem chovania uvádzame v tabuľke č.3.

Tabuľka 4 Celkový počet jednotiek *n* a % zastúpenie didaktickej interakcie v zápase č.2 kategórie 4

KATEGÓRIA 4	n	%
<i>Rečový prejav</i>	603	55,5
<i>Rečový a pohybový prejav</i>	91	9
<i>Pohybový prejav</i>	11	1
<i>Non verbálny akustický prejav</i>	27	2,5
<i>Mlčanie</i>	228	21
<i>Taktilný</i>	0	0
<i>Písomný prejav</i>	116	11
<i>Obrazový</i>	0	0
<i>Non verbálny a akustický prejav</i>	0	0

Z tabuľky je zjavné, že opäť vysoké hodnoty dokazoval rečový prejav ($n = 603$, % - 55,5). 21% hodnôt dosiahla forma mlčanie ($n = 228$, % - 21), u ktorej bol výskyt jednotiek nižší ako v prvom zápase. Rečový a pohybový prejav ($n = 91$, % - 9) , pri ktorom tréner popisuje svoju činnosť a predvádza ju nadobudol hodnoty na úrovni 9%. Subkategórie, ktoré sme neuviedli, nájdeme v uvedenej tabuľke.

6. Diskusia

Prostredníctvom nášho výskumu sme sa snažili zachytiť, analyzovať a následne vyhodnotiť chovanie futbalového trénera starších žiakov v priebehu dvoch ligových zápasov. Prvý zápas sa odohrával medzi tímami FK Pardubice – SK Slavia Praha, druhý zápas medzi SK Slavia Praha – FC Hradec Králové. Obe zápasy boli poslednými dvoma zápasmi v sezóne v nadstavbovej časti (o 1. – 6. miesto), v ktorej Slavia skončila na prvom mieste v tabuľke. Posledným zápasom bol súboj o majstra republiky v kategórii U14 proti Zbrojovke Brno, ktorý skončil víťazstvom Slavia na pokutové kopy.

Obe naše sledované stretnutia skončili v prospech Slavia. Zápas vonku v Pardubiciach sa nevyvíjal podľa predstáv, keď po prvom polčase viedli domáci 1:0. Slavia otočila zápas v posledných minútach, keď v 66. a 70. minute strelila 2 góly a zvíťazila 1:2 (1:0). Pozápasové slová trénera vyzerali nasledovne: *„Po špatné rozehrávce našeho brankáře jsme již v 1. minutě zápasu prohrávali 1:0 a sami si tak zápas zkomplikovali. Soupeř se po brance zatáhl a začal bránit v hlubokém bloku, který jsme s obtížemi dobývali. Měli jsme dobré držení míče, ale do zakončení jsme se dostávali těžko. Stejný průběh měl i druhý poločas, kde jsme byli ještě dominantnější a vytvářeli si i více šancí, přesto jsme dokázali zápas otočit až v závěru zápasu.“*

O týždeň neskôr do tréningového areálu v Edene pricestovali hostia z Hradec Králové. Pre tím hostí, to bol posledný zápas sezóny, v ktorom už im nešlo prakticky o nič. V posledných rokoch rivalita medzi mládežníckymi tímami Slaviou a Hradcem je čo raz väčšia a zápasy sú hrané vo vysokom tempe. Po prvom polčase domáci hráči vyhrávali o 1 gól 1:0. V druhom polčase sa prejavila vyššia kvalita na strane Slavia, ako aj efektivita zakončenia. Zápas skončil výsledkom 5:1 (1:0). Hlavný tréner zápas zhodnotil takto: *„Sehráli jsme velmi kvalitní zápas proti velmi dobrému soupeři. V začátku zápasu jsme byli aktivnější, ale vytvořené šance se nám nedařilo proměňovat. Do zaslouženého vedení jsme šli až z pokutového kopu. Po vedoucí brance se hra vyrovnala a šance si začal vytvářet i soupeř, ale podrželi nás brankáři. Ve druhém poločase jsme utkání plně ovládli a zaslouženě jsme přidali i další branky.“*

Z výše uvedeného tedy vyplívá, že zápasy byly velmi napínavé, predovšetkým medzi FK Pardubice a SK Slavia Praha. To malo rovnako veľmi vysoké požiadavky na trénera. Ak sa zápas neodohráva podľa trénerovi predstavy, hra na neho vyvíja veľký tlak, prejavujúci sa na jeho chovania, napríklad spôsobu akým s hráčmi komunikuje, či je schopný udržať kľud

pri pokynoch, ktoré hráčom oznamuje v priebehu polčasovej prestávky alebo celkového vystupovania na ihrisku.

Spôsob akým tréner poskytoval inštrukcie svojim zverencom v priebehu predzápasovej prípravy v oboch zápasoch sa príliš nelíšil. Najviac sa spoliehal na rečový prejav, ktorý zaujímal najväčšiu časť tohto časového úseku. Dôležitosť slovných inštrukcií podtrhol písanou formou, ktorá uľahčovala lepšie pochopenie počutých pokynoch oznámených trénerom. Je to schopnosť trénera preniesť situácie z ihriska do kreslenej podoby pomocou symbolov, kde hráči majú možnosť vidieť priestorové situácie z lepšieho pohľadu. To poukazuje na pripravenosť trénera nie len z odbornej, ale aj z praktickej stránky tréningovania. Jediná odlišnosť spočívala v sprievodnom pohybe označujúceho ako gestá, napomáhajúce slovnému vyjadreniu, ktorý tréner aplikoval viac u druhého zápasu. Gestom myslíme pohyb rukami, ako napríklad ukážku hlavnému rozhodcov, že potrebujeme vystriedať. Týmto si odpovedáme na *otázku č. 1*, ktorá znie: „*Akým spôsobom boli podávanie inštrukcie trénera k hráčom počas predzápasovej prípravy v priebehu dvoch nami zvolených zápasoch?*“

Odpoveď na *otázku č. 2*: „*Nájdeme odlišnosti v spôsobe podávaní inštrukcií medzi prvým a druhým polčasom v oboch zápasoch?*“ znie: „*Áno.*“ V zápase medzi FKP – SKS v druhom polčase boli formy chovania viacej smerované na korekciu než v prvom, pretože predbežný stav bol v neprospech trénerovho tímu (SKS) a bolo nutné hráčov smerovať k rýchlejšej, priamočiarejšej hre, ktorú umožní vopred stanovená stratégia trénera vyslovená o polčasovej prestávke. Ďalšou zaznamenanou odlišnosťou bol dotaz smerovaný trénerom k hráčom, avšak bez odpovedí. Touto formou chování tréner svoje nejasnosti o činnostiach hráčov vyslovoval nahlas v priebehu zápasu bez akéhokoľvek zámeru. Poslednou výnimkou bol pohybový prejav, ktorý sa prejavil neustálym pohybom z dôvodu netrpezlivosti trénera so zvyšujúcou minútážou blížiacou sa ku koncu zápasu. Nervozita, či neposednosť trénera pri nepriaznivom vývoji a postupom hracej doby sa môže vo výnimočných situáciách prejavíť negatívnymi emóciami, ako sú nadávky, vstup mimo vyznačené územie, alebo zbytočná komunikácia so štvrtým rozhodcom. Tieto sa vyskytujú iba vo vyhrotených situáciách a v mládežníckych zápasoch sa vyskytujú minimálne, ako to potvrdzuje chovanie nášho probanda, ktorý svoj „nepokoj“ z aktuálneho výsledku vyjadril prešľapovaním z miesta na miesto a občasnou výraznou gestikuláciou rukami. Napríklad rozhodil paže, keď si hráči nezmyselne prihriali alebo pri nesprávnom rozhodnutí rozhodcu v neprospech tímu SKS Praha.

Pri druhom zápase SKS – FCHK nie je toľko zjevných odlišností, ako pri prvom. Prvý a druhý polčas sa líši iba výskytom recepcie, odkrývajúcu schopnosť odpovedať na akékoľvek nejasnosti, či už od hráčov sediacich na lavičke náhradníkov, alebo realizačného tímu a v neposlednej rade synchronizáciou rečového a pohybového prejavu. To nás odkazuje rovno na *otázku č. 4: Dopĺňoval tréner rečové inštrukcie neverbálnymi pokynmi?* „Áno, ale nie príliš často.“ Ako sme sa už vyššie v práci zmiňovali, pohyby slúžili ako sprievodný prostriedok k hovoreným slovám, ktorý mal zvýšiť ich dôležitosť. Gestom upozornil na vyslovenú inštrukciu, uľahčil obťažnosť a dodal jej dôraznosť. Samotný pohyb bez slovného doplnenie ani v jednom prípade neznamenal pohybovú inštrukciu. Nemôžeme povedať, žeby sa chovanie trénera obišlo bez akéhokoľvek pohybu, viac menej v našom prípade sa rečové pokyny prelínali spoločne s pohybovými pokiaľ sa jednalo o inštrukcie k herné činnosti.

Otázka č. 3: „Bola hráčom poskytnutá dostatočná korekcia a spätná informácia zo strany trénera v priebehu polčasovej prestávky v oboch zápasoch?“ „Áno bola.“ Spätná informácia tvorila viac ako polovinu času z celkovej doby polčasovej prestávky, ako v prvom, tak aj v druhom stretnutí. Prostredníctvom spätnej informácie tréner oznamuje a zdôrazňuje hráčom konkrétne situácie a kritické miesta, ktoré prevyšovali a boli hlavnými okamihmi za prvý polčas. Ako príklad si môžeme uviesť situácie, kde tréner hodnotí chybné postavenie krídelných ofenzívnych hráčov pri založení útoku, či nedostatočné odskočenie hráčov od súpera pri príjmu prihrávky od spoluhráčov. Tréner pri nedostačujúcej efektívite zakončenia poukazuje na chabé vytvorenie streleckých príležitosti v pokutovom území a v jeho okolí.

Korekcia spoločne s spätnou informáciou nebola súčasťou len polčasovej prestávky, hrajú dôležitou rolu pre zvýšenie výkonu a zamedzia skorším chybám, ktorým chce tréner predísť u svojich hráčov, preto je využíval i v prvom a v druhom polčase. V druhom polčase zaujímajú väčších hodnôt ako v prvom, pretože pri ňom tréner upozorňuje na situácie vyskytujúci sa v prvom polčase a tím chce zabrániť ich opätovného výskytu.

Metoda Analýzy didaktickej interakcie, ktorú sme pre náš výskum aplikovali zahŕňa celkovo 9 kategórii majúci niekoľko subkategórií. Pre analýzu chovania futbalového trénera bola najvhodnejšie kategória 1 a 4. Boli sme prekvapení, že niektoré subkategórie z týchto kategórií v prejave nášho probanda neboli súčasťou. Z toho vyplýva odpoveď na *otázku č. 5: „Sú súčasťou všetky formy chovania nami zvolených kategórií prejavu futbalového trénera počas oboch futbalových zápasov?“* Jednalo sa o spoluúčasť, pri ktoré nie sú využitá slova, spočíva v poskytnutie dopomoci, záchrane. Táto forma sa obvykle v priebehu futbalového zápasu u trénera nevyskytuje, ak by nedošlo k niektorému úrazu, ktorý by však riešili zdravotníci. Ďalšími neobjavenými subkategóriami boli nejasná situácia a posudzovanie.

Činnosti trénera neboli ničím rušené, hráči pozorne počúvali všetky inštrukcie, oznámené trénerom. Zo získaných záznamov je viditeľné, že hráči k svojmu trénerovi vzhliadajú, berú na vedomí jeho rady a snaží sa je aplikovať vo hre. Čo sa týka spôsobu prejavu, bol charakterizovaný rečovým oznámením, niekedy doplnený nonverbálnou komunikáciou. Ani v jednej časti prejavu trénera nie je obrazový a taktilný prejav. Hoci to, čo považujeme za obrazový a písomný prejav u futbalové stratégie, ktorú tréner znázorňuje na tabuľku je diskutabilné, my sme to však zaradili do formy písomného prejavu. Taktilný prejav dosiahol nulové percentuálne hodnoty, lebo komunikácia medzi účastníkmi futbalového zápasu prebiehala s určitou vzdialenosťou a nebol zachytený žiaden osobný kontakt.

7. Záver

Cieľom tejto práce bola analýza chovania futbalového trénera v priebehu dvoch ligových mládežníckych zápasoch. Účastníkom nášho výskumu bol tréner s dlhoročnou futbalovou praxou, ktorý sa v súčasnosti venuje trénovaniu mládeže starších žiakov kategórie U14. Prostredníctvom získaných dát z oboch zápasov sme kompetentní, podľa dosiahnutých výsledkov porovnať formy chovania trénera behom týchto dvoch stretnutí. Jednotlivé zápasy sa odohrali s malou časovou odozvou, a to len 1 týždeň. Boli veľa napínavé, lebo až do posledné minúty nebolo jasné, ako odohraný zápas skončí. To klade veľké nároky na trénera predovšetkým po psychické stránke, od ktoré sa odvíja celkový jeho postoj.

Prostredníctvom nami zvolené metódy Analýzy didaktickej interakcie sa podarilo bez akýkoľvek problémov odpovedať na hypotézy, ktoré sme si stanovili pred samotnou realizáciou výskumu. Zamerali sme sa na formy a prejavy chovania trénera pri vedení svojich zverencov počas futbalového zápasu.

Pokiaľ budeme brať zápasy ako celky, postupoval tréner rovnako v oboch zápasoch, to sa však nedá povedať u konkrétnych častí, ktoré ho tvoria. Odlišne formy chovania trénera sa vyskytujú v prvom a v druhom polčase každého zápasu. Domnievame sa, že je to zapríčinené následkom herných činnosti hráčov v prvom polčase ovplyvňujúcich voľbu spôsobu prejavu trénera. Od toho sa odvíja aj polčasová prestávka, v ktorej poukazuje na chyby uskutočnené v prvom polčase a následné pokyny, ktoré zamedzia výskyt znovu opakovaných chýb, či nepresností. Role trénera nespočíva iba vo vytknutí a poukazovaní chýb, ale nesmieme zabudnúť na motiváciu, pomocou ktorej povzbudzuje hráčov k lepším individuálnym a kolektívnym výkonom.

Všetky formy a prejavy chovania, ktoré metóda ADI zahŕňa v kategóriách 1 a 4 sme síce u futbalového trénera nezaznamenali, ale obsiahnuté subkategórie boli natoľko postačujúce, že umožnili vyhodnotenie celkového chovanie trénera. S obstaraných záznamov je viditeľná viac ročná skúsenosť tohto trénera. Všetok voľný čas zameral na inštrukcie ku hráčom, upozorňoval je i na maličkosti, ktoré by mohli byť v zápase rozhodujúce.

Zoznam literatúry

- 1) BEDŘICH, L. *Futbal rituálna hra moderní doby*. Brno: MU, 2006. ISBN 80-210-3927-2
- 2) BESWICK, B. *Focused for Soccer*. United States: Human Kinetics, 2010.
- 3) BRŮNA, V. a kol. *Fotbalová školička*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1908-5
- 4) BUKAČ, L. *Intelekt, učení, dovednosti koučování v ledním hokeji*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2005. ISBN 978-80-703389-6-4
- 5) BUZEK, M., a kolektiv. *Trenér fotbalu „A“ UEFA licence*. Praha: Olympia, 2007. ISBN 978-80-7376-032-8
- 6) DENISON, J. *Coaching knowledges*. London: AC Black Publishers Ltd, 2007. ISBN 13-978-0-7136-8186-4
- 7) DOBRÝ, L., SVATOŇ, V., ŠAFARÍKOVÁ, J., MARVANOVÁ, Z. *Analýza didaktické interakce v tělesné výchově*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-334-2.
- 8) DOVALIL, J. a kol. *Výkon a trénink ve sportu*. Praha: Olympia, 2009. ISBN 978-80-7376-130-1
- 9) FERGUSON, S.A. *My autobiography*. Great Britain: Hodder a Stoughton, 2013. ISBN: 978-80-204-3253-7
- 10) GAVORA, P. *Výskumné metody v pedagogike*. Bratislava : Univerzita Komenského, 1997. ISBN: 80-223-1173-1
- 11) GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno : Paido, 2010. ISBN: 978 – 80-7315-185-0
- 12) GURSKÝ, T. *Psychológia športu*. Bratislava: TŠSZTK, 2005.
- 13) HELUS, Z. *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha : Portál, 2004. ISBN: 80-7178-888-0
- 14) HENDL, J. *Kvalitativní výzkum*. Praha : Portál, 2012. ISBN: 978-80-262-0219-6
- 15) CHOUTKA, M. *Moderní kopaná*. Praha: Olympia, 1970.
- 16) CHOUTKA, M., DOVALIL, J., *Sportovní trénink*. Praha: Olympia, 1991.
- 17) CHRÁSKA, M. *Metody pedagogického výzkumu*. Praha : Grada publishing, 2007. ISBN: 978- 80- 247-1369-4
- 18) JANÍK T. a kol. *Kvalita (ve) vzdělávání: obsahově zaměřený přístup ke zkoumání a zlepšování výuky*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 2013, ISBN 987-80-210-6349-5

- 19) JANSÁ, P. a kol. *Pedagogika sportu*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN: 978-80-246-2026-8
- 20) JUVA, V. a kol. *Úvod do pedagogiky*. Brno, Paido, 2007.
- 21) JÚVA, V., TOMKOVÁ, K. *Cesta k trenérské profesi. Studia sportiva*. Brno: Fakulta sportovních studií MU, 2010. ISSN 1802-7679
- 22) LYNCH, J. *Creative coaching*. Champaign: Human Kinetics, 2001. ISBN 0-7360-3327-0
- 23) MACHO, M., JEŽEK, V. *Václav Ježek: Trénoval jsem mistry*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1988.
- 24) MARTENS, R. *Úspěšný trenér*. Praha: Grada Publishing, 2006. ISBN 80-247-1011-0
- 25) MATOUŠEK, F., & kol. *Základy kopané*. Praha: Olympia, 1973.
- 26) MACMILLAN, E. *Macmillan English Dictionary for advanced learners*. 1. vyd. Oxford: A&C Black Publishers Ltd, 2005. ISBN 0-333-99093-5
- 27) NOVÁČEK, V., & VEČEŘA, K. *Sportovní hry III. Kopaná*. Brno: MU, 1955.
- 28) PAVLIŠ, Z., PERIČ, T., NOVÁK, Z & BERÁNEK, J. *Příručka pro trenéry ledního hokeje I. část Přípravka – 1. – 3. třída*. Praha: Český svaz ledního hokeje, 1988. ISBN: 80-238-2194-6
- 29) PERIČ, T., a kol. *Identifikace sportovních talentů*. 1. vyd. Praha: Universita Karlova, 2010. ISBN: 978-80-246-1881-4
- 30) PLACHÝ, A., PROCHÁZKA, L. *Učebnice fotbalu pro trenéry dětí (4-13let)*. Praha: Mladá fronta, 2014 ISBN 878-80-204-3477-7
- 31) PLACHÝ, T. JEŽDÍK, M. *Leaders The Sport Performance Summit*. Praha: Fotbal-trenink (č. 4/2015), 2015.
- 32) PSOTTA, R. a kolektiv. *Fotbal - kondiční trénink*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-0821-3
- 33) STACKE, E. (2005). *Koučování pro manažery a firemní týmy*. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247093-7-6
- 34) SKALKOVÁ, J. a kol. *Úvod do metodologie a metod pedagogického výzkumu*. Praha : SPN, 1983.
- 35) SLEPIČKA, P. *Psychologie koučování*. Praha: Olympia, 1988.
- 36) ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K. a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha : Portál, 2014. ISBN: 978-80-262-0644-6
- 37) SÚSS, V., MARVANOVÁ, Z. *Zvyšování didaktické kompetence studentů TV při výuce sportovních her pomocí modifikované analýzy didaktické interakce*. [In]

- Intervenční pohybové programy. Sborník prací ze semináře „SVATOŇOVA STRÁŽ '09“ na FTVS UK. Praha : UK FTVS, 2009, s. 146-165 ISBN 80-86317-73-1
- 38) SVOBODA, B. *Stručná pedagogika sportu*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN: 80-7184-325-3
- 39) VYBÍRAL, Z., *Psychologie lidské komunikace*. 1. vyd. Praha : Portál, 2000. ISBN:80-7178.291-2
- 40) VLK, M. *Koučink trenéra ve fotbale*. Praha: diplomová práce, 2005.
- 41) VOTÍK, J. *Trenér fotbalu „B“ UEFA licence (2.nd. vyd.)*. Praha: Olympia, 2005. ISBN 80-7033-921-7
- 42) WHITMORE, J . *Koučování*. Praha: Managment Press, 2004. ISBN 978-80-7261-209-3

Prílohy

1. Žiadosť o vyjadrení Etickej komisie UK FTVS
2. Informovaný súhlas

1. Žiadosť o vyjadrenie Etickej komisie UK FTVS

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU
Josef Martího 31, 162 52 Praha 6-Vešelavín

Žádost o vyjádření Etické komise UK FTVS

k projektu výzkumné, kvalifikační či seminární práce, zahrnující lidské účastníky

Název projektu: Analýza chování fotbalového trenéra

Forma projektu: výzkumná práce - diplomová práce

Období realizace: prosinec 2016

Předkladatel: Bc. Matuš Farkaš

Hlavní řešitel: Bc. Matuš Farkaš

Vedoucí práce (v případě studentské práce): PhDr. Mario Buzek, CSc.

Popis projektu: Cílem projektu diplomové práce je analýza chování fotbalového trenéra v průběhu dvou ligových zápasů chlapců kategorie U14 (starší žáci). Pro analýzu budou pořízeny videozáznamy i audiozáznamy daného trenéra. Pořízené záznamy bude analyzovat pouze výzkumník a budou zveřejněny anonymní formou v diplomové práci. Videozáznamy nebudou zveřejněny.

Následně bude využita metoda ADI (analýza didaktické interakce), z níž jsme pro náš výzkum zvolili kategorii 1, obsahující formy chování trenéra a kategorii 4, formy projevu trenéra. Prostřednictvím dvou různorodých zápasů se zaměříme na dílčí odlišnosti v celkovém projevu trenéra při podávání instrukcí svěřencům.

Zajištění bezpečnosti pro posouzení odborníky: Jedná se o neinvazivní metodu, do projevu fotbalového trenéra v průběhu zápasu nebude zasazeno, samotný zápas nebude součástí výzkumu. Nepředpokládáme žádná zdravotní rizika, výzkum se odehrává v prostředí fotbalového stadionu. V případě neočekávaných rizik bude zajištěna zdravotnická péče, kterou poskytne fotbalový lékař.

Etické aspekty výzkumu:

Účastník je plnoletý. Osobní data budou anonymizovaná. Výsledky budou zpracovány a publikovány v anonymní podobě. Získaná data budou bezpečně uchována u hlavního řešitele projektu na externím harddisku. Na vyžádání testovanému mu budou poskytnuty jeho videozáznamy i audiozáznamy. Před začátkem výzkumu bude testovanému předložen informovaný souhlas.

Informovaný souhlas: přiložen

Povinností všech účastníků výzkumu na straně řešitele je chránit život, zdraví, důstojnost, integritu, právo na sebeurčení, soukromí a osobní data zkoumaných subjektů, a podniknout k tomu veškerá preventivní opatření. Odpovědnost za ochranu zkoumaných subjektů leží vždy na účastnících výzkumu na straně řešitele, nikdy na zkoumaných, byť dali svůj souhlas k účasti na výzkumu. Všichni účastníci výzkumu na straně řešitele musí brát v potaz etické, právní a regulační normy a standardy výzkumu na lidských subjektech, které platí v České republice, stejně jako ty, jež platí mezinárodně.

Potvrzuji, že tento popis projektu odpovídá návrhu realizace projektu a že při jakékoli změně projektu, zejména použitých metod, zašlu Etické komisi UK FTVS revidovanou žádost.

V Praze dne: 13.12.2016

Podpis předkladatele:

Vyjádření Etické komise UK FTVS

Složení komise: Předsedkyně: doc. PhDr. Irena Parry Martínková, Ph.D.

Členové: prof. PhDr. Pavel Slepíčka, DrSc.

doc. MUDr. Jan Heller, CSc.

PhDr. Pavel Hráský, Ph.D.

Mgr. Eva Prokešová, Ph.D.

MUDr. Simona Majorová

Projekt práce byl schválen Etickou komisí UK FTVS pod jednacím číslem: 211/2016

dne: 14. 12. 2016

Etická komise UK FTVS zhodnotila předložený projekt a neshledala žádné rozpory s platnými zásadami, předpisy a mezinárodními směrnici pro provádění výzkumu zahrnujícího lidské účastníky.

Řešitel projektu splnil podmínky nutné k získání souhlasu Etické komise.

UNIVERZITA KARLOVA
Fakulta tělesné výchovy a sportu
Josef Martího 31, 162 52, Praha 6
razi 20 UK FTVS

podpis předsedkyně EK UK FTVS

2. Informovaný souhlas

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU
Josef Martího 31, 162 52 Praha 6-Vešelavín

INFORMOVANÝ SOUHLAS

Vážený pane,

v souladu se Všeobecnou deklarací lidských práv, zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů a dalšími obecně závaznými právními předpisy (jakož jsou zejména Helsinská deklarace, přijatá 18. Světovým zdravotnickým shromážděním v roce 1964 ve znění pozdějších změn (Fortaleza, Brazílie, 2013); Zákon o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (zejména ustanovení § 28 odst. 1 zákona č. 372/2011 Sb.) a Úmluva o lidských právech a biomedicíně č. 96/2001, jsou-li aplikovatelné), Vás žádám o souhlas s Vaší účastí ve výzkumném projektu v rámci diplomové práce na UK FTVS s názvem Analýza chování fotbalového trenéra, prováděné na fotbalovém stadionu ZŠ Otrokovice a fotbalovém stadionu Eden.

- Projekt není financován žádným způsobem, bude probíhat v prostředí fotbalového stadionu ZŠ Otrokovice a fotbalovém stadionu Eden.
- Cílem projektu diplomové práce je analýza chování fotbalového trenéra v průběhu dvou ligových zápasů chlapců kategorie U14 (starší žáci). Pro analýzu budou pořízeny videozáznamy i audiozáznamy daného trenéra. Následně bude využita metoda ADI (analýza didaktické interakce), z níž jsme pro náš výzkum zvolili kategorii 1, obsahující formy chování trenéra a kategorii 4, formy projevu trenéra. Prostřednictvím dvou různorodých zápasů se zaměříme na dílčí odlišnosti v celkovém projevu trenéra při podávání instrukcí světcům.
- Budeme pracovat s neinvazivní metodou - tvorba videozáznamu a audiozáznamu.
- Budeme pořizovat a zpracovávat videozáznamy a audiozáznamy daného fotbalového trenéra.
- Celková doba je odhadnuta na období prosinec 2016, trvání jednoho zápasu společně s předzápasovými instrukcemi trvá přibližně 2 hodiny.
- Jedná se o neinvazivní metodu, do projevu fotbalového trenéra v průběhu zápasu nebude zasazeno. Nepředpokládáme žádná zdravotní rizika, výzkum se odehrává v prostředí fotbalového stadionu. V případě neočekávaných rizik bude zajištěna zdravotnická péče, kterou poskytne fotbalový lékař.
- Získaná data budou zpracovávána a uchována v anonymní podobě a publikována v diplomové práci a v odborných časopisech a na konferencích, případně budou využita při další výzkumné práci na UK FTVS. Po anonymizaci budou osobní data smazána.
- Vaše účast v projektu nebude finančně ohodnocena.
- S výsledky diplomové práce Vás seznámím osobně nebo E-mailem: matus.farkas@gmail.com
- V maximální možné míře zajistím, aby získaná data nebyla zneužita.

Jméno a příjmení hlavního řešitele a předkladatele projektu Matuš Farkaš Podpis: .....

Jméno a příjmení osoby, která provedla poučení ..... Podpis: .....

Prohlašuji a svým níže uvedeným vlastnoručním podpisem potvrzuji, že dobrovolně souhlasím s účastí ve výše uvedeném projektu a že jsem měl(a) možnost si řádně a v dostatečném čase zvážit všechny relevantní informace o výzkumu, zeptat se na vše podstatné týkající se účasti ve výzkumu a že jsem dostal(a) jasné a srozumitelné odpovědi na své dotazy. Byl(a) jsem poučen(a) o právu odmítnout účast ve výzkumném projektu nebo svůj souhlas kdykoliv odvolat bez represí, a to písemně Etické komisi UK FTVS, která bude následně informovat předkladatele projektu.

Místo, datum .....

Jméno a příjmení účastníka ..... Podpis: .....